

MESEČNIK, POSVEČEN
PROTIALKOHOLIČNEMU
GIBANJU NA SLOVENSKEM

ŠTEV. 2.

LETNIK I.

Uredništvo in upravnništvo
na Jagnjenici
pri Radečah.

P**I****Š****Č****A****L****K****A**

za
abstinente,
pivce in pijance.

UREJUJE LEOP. LÉNARD.

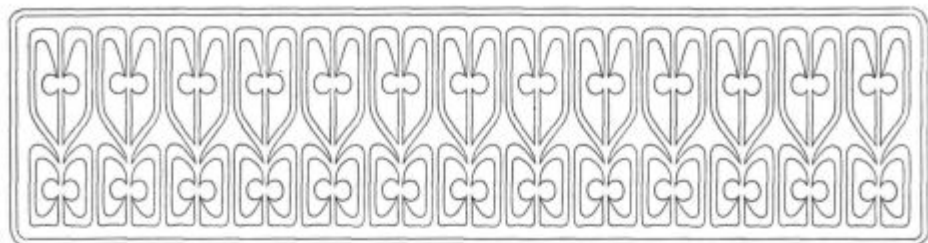
15. AVGUSTA 1905.

== CELJE ==
ZVEZNA TISKARNA.

Naročnino so poslali: 1. J. Ažman, župnik, Gorje. 2. Maks Pišer, državni svetnik Tiflis. 3. Zabret, kapelan, Jesenice. 4. Ahačič, kapelan, Radeče. 5. Kimovec, kapelan, Bled. 6. Iv. Leben, Kranj. 7. Rozman, župnik, Ljubljana. 8. Zakrajšek, župnik, Vavtvas. 9. Zelnik, župnik, Čemšenik. 10. Žven, kapelan, Ljubljana. 11. Meško, župnik, Prevalje. 12. Koblar, dekan, Kranj. 13. Premrl, duh., Vipava. 14. Vrhovec, kapelan, Leskovec. 15. Schweiger, župnik, Leskovec. 16. Pfajfar, župnik, Jarovje. 17. Nevart, župnik, Luče. 18. Dolinar, župnik, Kresnice, 3 K. 19. Vodopivec, nadučitelj, Orgarje. 20. Zabukovec, župnik, Jesenice. 21. Kat. del. društvo, Jesenice. 22. Anica Levec, Ljubljana. 23. Rihar, župnik, Mekinje. 24. Kandič, Idrija 21 K. 25. Vrankar, župnik, Koprivnik. 26. Rudolf, župnik, Čatež. 27. Vrhovnik, župnik, Ljubljana. 28. Bralno društvo v Sp. Idriji. 29. Stercin, Komenda. 30. Lekše, župnik, Ljubno. 31. Bregar, trgovec, Krka. 32. Kos, kapelan, Dobrova. 33. Kat. izobr. društvo, Dobrova. 34. Župni urad Boh. Bela. 35. Cerar, Domžale. 36. Esih, Loka p. Zid. mostu. 37. Čadež, katehet, Ljubljana. 38. K. s. izobr. društvo Vipava. 39. Lesar, župnik, Peče. 40. Dr. Pečjak, Ljubljana. 41. Kušar, župnik, Mengš. 42. Mercina, Zg. Kešelj pri D. M. v Polju. 43. Krisper, Njivice, 2 izt. 20 K. 44. Zarnik, Komenda. 45. Florijančič, kapelan v Št. Jurju ob Taboru 2 izt. 46. Kunšič, vikar, Srednje-Rošinj. 47. Kat. del. družba. Idrija. 48. Kostelec, poslovodja, Metlika. 49. Ramoveš, župnik, Dobropolje. 50. Miklavž Kocjančič, župnik, Roče, 2 izt. 51. Peterlin, rač. of., Sarajevo. 52. Slov. kat. iz. društvo, Predvdvor. 52. Klopčič, župnik, Bukovo. 54. Zapiotnik, kapelan, Logatec. 55. Rozman, župnik, Kovor. 56. Avser Karol, Boh. Bela. 57. Burja J., župan, Boh. Bela. 58. Kosiša J., Illovk. 59. Kat. sl. izobr. društvo Št. Lambert. 60. Remih, župnik, Homec. 61. Jarec, župnik, Ročinj. 62. Kolar, župnik, Kebeelj. 63. Jemec, župnik, Podlipa. 64. Izobr. društvo Planina. 65. Poč, Komenda. 66. Kavčič, Kor. Bela. 67. Bratina A., Šempolajn. 68. Kosec J., župnik, Černice, 3 izt. 69. Perpar, župnik, Sv. Trojica. 70. Mikš, župnik, Trstenik. 71. Berlan, župnik, Dobovec. 72. Maček, Javornik. 73. Jaklič, župnik, Prežganje. 74. Košir, Obloke. 75. P. Stanislav Škrabec, Gorica. 76. Cmok Fran., Lokarje. 77. Porenta, Stopiče, 2 izt.

Vsem p. n. gospodom, katerim smo poslali prvo številko na ogled in to naznanili s posebnim priložnim listkom, prosimo naj nam vrnejo številko — ako je še čista — ali pa poravnajo naročnino, ker nam prve številke vže pohajajo, novi naročniki se pa še vedno oglašajo.

Da bi se protialkoholno gibanje zaneslo bolj intenzivno med narod, želimo imeti po raznih krajih slovenske pokrajine poverjenike, ki bi nabirali naročnikov, poročali o alkoholnem stanju in protialkoholnem gibanju v njihovem okrožju itd. Kdor hoče prevzeti to nalogo, ter nam tako pomagati boriti se zoper alkoholno kugo, prosimo naj se obrne na uredništvo.

Predgovor in zagovor.

Druha številka «Piščalke» prihaja k Vam. Kar se je nedavno celo marsikateremu abstinentu zdelo za sedaj nedosegljiva utopija, se je izvršilo. — Protialkoholno glasilo je tu, in s tem bo delovanje proti uživanju alkohola med Slovenci dobilo ognjišče in podlago. Odslej bomo lahko veli proti alkoholu organiziran in sistematičen boj na trdni podlagi.

V obče je našla «Piščalka» povsod prijazen sprejem. Občinstvo in časnikarstvo jo je pozdravilo bolj, kakor sem sam pričakoval, ker pri izdavanju lista sem se zavedal sam najbolje, da sem storil drzen korak. Toda sedaj sem odločen bolj kot kedaj hoditi po tej poti in vztrajati.

Prisrčna hvala vsem, ki so pozdravili, priporočali in sprejeli «Piščalko», — hvala v imenu vseh slovenskih abstinentov, pivcev in pijancev.

Toda poleg priznanja in priporočila so se čule, kakor se samo ob sebi razume, tudi kritike.

Na nekatere hočem tu kratko odgovoriti:

Nekaterim je rdeča barva preveč socialno-demokratska, zunanost preveč dekadentska i. t. d.

To so malenkosti, ki se bistva ne tičejo in v katerih se čitatelji ne bodo nikdar zedinili. Splošno je našla zunanja oblika toplo pohvalo in ako enemu ali drugemu morda ni všeč, naj se v takih nebistvenih stvareh prilagodi večini. Toda «de gustibus non disputandum». Zunanost bo za sedaj ostala takšna, kakoršna je.

Potem menijo nekateri, naj bi bila oblika manjša, morda taka kot jo ima «Glasnik presv. Srca». To je nemogoče. V tem slučaju bi se moralo namreč tudi skrajšati število strani toliko, da bi list niti od daleč ne dosegal svojega namena. Ali pa bi ostalo število strani isto, ali bi se celo povečalo, in potem bi se samo po nepotrebnem pomnožili stroški, ter oblika naredila bolj nepripravna za čitanje in tudi za tiskanje in pisanje.

Večkrat se je čula sodba, da je list sploh prevelik. Da se ne bo izhajalo, ker bo zmanjkalo gradiva in ne bo mogoče vzdržati stroškov.

Tako govore zlasti takozvani «zmerneži», to je oni, ki bi radi delovali proti alkoholu, toda tako, da bi ne vzrezalo niti njim samim, niti drugim pregloboko. Ki bi radi priporočali samo neko nejasno in brezglasno zmernost, poleg katere bi pa vendar vsakdo še lahko pil po svoji pameti.

Taki niso preštudirali alkoholnega vprašanja in ne vedo, kako ogromno je protialkoholno gradivo in kako je potreba stvar prerešeti in obdelati in dokazati od vseh strani, predno se občinstvo prepriča o škodljivosti in nepotrebnosti alkohola.

Nekaj fraz, brošuric in govorov pač zadostuje, da občinstvo obljubi: «Pili bomo po zmernosti in po pameti», toda nikakor ne zadostuje, da se omeji uživanje in škodljivo delovanje alkohola. Ta strast sedi mnogim globoko v naravi, ter se ne da zajezi z eno brošurico in z nekaterimi frazami. List bo torej izhajal tudi nadalje v tej obliki na 32 straneh. Samo prva številka je udarila nekoliko čez mero.

Kar pa zadeva stališče in bistvo lista, — da stoji na stališču polne abstinence — se o tem ne moremo tukaj razgovarjati, ker se tako na kratko ne moremo dogovoriti.

Kdor ima v resnici dobro voljo, ter je pripravljen slediti našemu listu in študirati tudi drugače tozadevno slovstvo, bo prišel do prepričanja, da je abstinenca edino mogoče stališče za boj proti alkoholu; komur je pa zmernost samo maska — in taki se žalibog tudi dobe — pod katero zagovarjajo alkoholizem, za nje bi bilo itak vsake kapljice črnila škoda.

Abstinenca je edino stališče, ki ima znanstveno podlago — in vsako gibanje brez znanstvene podlage je brezuspešno.

Abstinenca je popolnoma jasno in določno pravilo, med tem, ko je «zmernost» tako nejasna in širokovestna, da jo vsak pijanec lahko tolmači zase.

Abstinenca je vže dosegla po raznih deželah velikanske uspehe, medtem, ko je še vsako zmernostno gibanje brezplodno vsahnilo.

Mnogi so se začetkom borili na stališču zmernosti, toda brezuspešno, ko so pa prestopili k abstinenci, dosegli so velikanske uspehe, imenujem samo škofa St. Gallenskega Eggerja in irskega apostola treznosti Matheu-a. Toda do sedaj še ni znan nikdo, ki bi se v začetku boril z abstinenco, potem pa, ko bi videl, da z njo nič ne opravi, prestopil k zmernosti, ter z njo dosegel znatne uspehe.

Komur pa to naše stališče ne ugaja, naj deluje po svoji moči in prepričanju za zmernost, nas pa in druge pusti delovati za abstinenco, in kje bo uspeh, bo pokazala bodočnost.

OREL ANTON.

Alkoholizem in socialno vprašanje.

(Prevod iz nemškega).

Ni še dolgo, da so pričeli opazovati vse pojave človeškega življenja z nove, enotne točke zrenja, s socialne, ter jih preiskavati kot prikazni socialnega razvitja in o njihovem vplivu na socialno vprašanje. Ta način se je kmalu izkazal, da je zelo plodonosen v teoriji in v praksi. Dosedanji uspehi tega postopanja nas silijo, da vzamemo vedno nova polja v okrožje tega opazovanja in odkrivamo s preiskavanjem njihove medsebojne socialne zveze, da tako kolikor mogoče razširimo naše socialno obzorje in dvignemo naše zmožnosti pri delu za rešitev socialnega vprašanja.

Neobhodno potrebno je, da razširimo naše socialno delovanje na vse strani, ker se vedno jasneje kaže, da je neobhodno potrebno vzeti celo življenje o vseh svojih socialnih zvezah, ako hočemo razumeti prav in popolnoma socialno vprašanje. In kolikor tesneje združen je kak pojav človeškega življenja s celim življenjem, kolikor bolj široko je polje, na katerem deluje, toliko bolj potreba ga je spoznati od socialne strani. V tem oziru spada alkoholizem, kot ena izmed najbolj razširjenih socialnih pojavov bolezni, k dejstvu, ki najbolj glasno zahtevajo, da jih opazujemo v njenih socialnih zvezah.

Ko se lotimo te naloge, zadenemo najprej na celo vrsto empiričnih dejstev, ki sama na sebi nimajo nič opraviti s socialnim vprašanjem, toda vendar-le, ker nastopajo v ogromni množini, posredno vplivajo tudi na socialno vprašanje. Takih dejstev je več vrst: zdravstvene, gospodarske, duševne, нравne, kratko dejstva, ki delujejo zdaj tu, zdaj tam, splošno pa ne vstavijo nobenega polja življenja brez vpliva.

1. Alkohol kot hrana, kot povzročitelj toplote in moči.

V alkoholnem vprašanju nastopa predvsem alkohol kot del človeške hrane.

Samoobsebi se stavi tu predvsem vprašanje: Je li alkohol hrana ali ne? Dunajski profesor za zdravljenje otrok, Dr. Maks Kassowitz odgovori: Predvsem ne deluje alkohol nikdar redilno ampak vedno le kot strup.¹

¹ Iz brošure «Ne dajte otrokom alkohola!» — Stopnja strupenosti alkohola se lahko razvidi iz smrtonosnih učinkov čisto malih množin alkohola na male otroke. Tako na primer poroča D. Baer v svojem slovečem «Alkoholizem», Hirschwald, Berlin 1878, stran 50, med mnogimi drugimi slučajmi o 3½ letnem otroku, katerega sta umorili 2 žlici lahkega žganja. Na Ruskem umre vsako leto nad 5000 ljudi na akutnem zastrupljenju z alkoholom; na Francoskem vsako leto 400.

V tem odgovoru najdemo izrečeno dejstvo, ki je odločilno za celo vprašanje, — da je alkohol strup, t. j. da govorimo s profesorjem higijene v Monakovem, dr. Maksom Gruberjem, da «moti» že v primerno majhnih množinah normalni tek življenskega razvoja.

Seveda obstoje alkoholične pijače samo deloma iz alkohola. Žganje, rum, konjak ga imajo v obče 30—70%, vino 8—25%, pivo 3—10%, mošt, 4—14% i. t. d. Vpraša se torej, ako nima morda ostanek snovi, ki bi jih lahko vpoštevali kot hrano. Poleg velike množine vode, dobe se v resnici v večini teh pijač nekatere snovi, zlasti hidrati, tudi beljakovina, katere moramo imenovati hrana. Največ takih snovi ima pred vsemi drugimi pivo. O njem pa pravi imeniten kemik Justus pl. Liebig: «Sedaj pa zamoremo dokazati z matematično natančnostjo, da je moka, kolikor jo gre na špico noža, kar zadeva proizvodnjo krvi, bolj redilna, nego pa pet vrčkov najboljšega bavarskega piva, da bi zaužil človek, ki bi zamogel spiti vsak dan pet vrčkov piva, v enem letu v najboljšem slučaju redilne snovi pet funtnega hlebca kruha ali treh funtov mesa». Po tem računu bi stale redilne snovi enega kilograma kruha v obliki piva približno 500 kron. Torej bi bilo z gospodarskega stališča naravnost otročje govoriti o redilni vrednosti alkoholnih pijač.

Ravno tako, kot z redilnimi, ima se s krepčevalnimi lastnostmi alkohola. Ima se občutek, da alkohol krepča, ker omami čustvo utrujenosti s tem, da oslabi živce. Delavec torej nikakor ne pomnoži z alkoholom svojih sil, nasprotno, on jih ugonobi, ker odstrani čustvo utrujenosti, katero njegove sile kontrolira, povzroča tako presilenje, se goljufa nad svojo utrujenostjo in presilnim delom, ter poleg tega sprejema slabo hrano.

Ravno tako je zmota, da alkohol greje. To je tako gotovo, da se da s termometrom dokazati, kako pada toplota pri uživanju alkohola.¹

Strupeni učinki na prebavljanje, jetra obisti in pankreas.

Prvi strupeni učinki nastopijo takoj kot spremljevalci zaužitega alkohola v delih telesa, ki služijo prebavljanju. Vže čisto majhne množine alkohola ovirajo in delajo bolj počasno prebavo, kakor so dokazali številni poizkusi in opazovanja, v zelo znatni meri, ker zamorijo celice, do katerih pridejo. Ako se uživanje alkohola velikokrat ponovi, ne morejo se celice s pomočjo življenske moči telesa obnoviti in tako nastanejo trajne bolezni, katere imenujemo kronični želodčni katar, krvnično želodčno vnetje, i. t. d. in so često spremljane z oteklinami v želodcu. Kolikor bolj

¹ To se vrši tako-le: Ker alkohol omami živce, povzroči, da se razširi na površini telesa se nahajajoče fine celice krvi. Tako pride velika množina krvi iz notranjosti telesa na površje, ter povzroča tukaj čustvo toplote. Ker pa gre s tem mnogo toplote iz telesa, se zmanjša toplota telesa samega.

občutljiv je dotični človek in kolikor večkrat in v kolikor večji meri uživa alkohol, toliko silneje nastopajo te ovire prebave, ter se kažejo v najrazličnejših vrstah od pomanjkanja teka pa do popolne nesposobnosti uživati hrano.

Ako so alkoholni ekscesi zelo silni, nastopi akutni želodčni katar. Ravno tako se pripete akutni in kronični črevesni katari povzročeni od alkohola.¹

Iz želodca preide alkohol najprej v jetra, ker ravnotako uničuje celice, ki polagoma umirajo. Kakor je uživanje alkohola večje ali manjše, ter se vrši bolj ali manj pogosto, se tudi celice bolj ali manj popolno obnove, ali pa celo nič več. Kolikor bolj se uživa alkohol, toliko bolj se kažejo znamenja začetka kroničnega zastrupljenja jeter in v njihovem spremstvu jetrna ciroza (okamenenje jeter), ki nastopi pri vseh hudih alkoholikih, ter je smrtna bolezen. Jetrna ciroza se prikaže samo pri alkoholikih. Ker ovira ona še bolj prebavo, nastopi radi nje večkrat trebušna vodenica. Pri otrocih se opaža večkrat vže kot posledica rednega uživanja alkohola v $\frac{1}{4}$ litra piva na dan skozi 2 ali 3 leta.

Z jetrno cirozo v zvezi je navadno razširjenje in okamenenje obisti, kakor tudi jetrni cirozi popolnoma podobna trebušna bolezen (pankreas), ki pa nastopijo tudi kot samostojne alkoholične bolezni.

Zastrupljenje telesnih organov, ki služijo pretakanju krvi in zastrupljenje ledvic.

V žilah nadaljuje alkohol svoje uničujoče delovanje. Kakor v poprejšnjih slučajih, oslabe celice v stenah žil, iz katere bolezni lahko postane popolno vnetje žil. Raditega postanejo stene trohe in neelastične in to tembolj, ker se pokrijejo s tenko plastjo apna. Ta bolezen, ki ni ravno redka — okamenenje arterij — je, kakor jetrna ciroza, tipična, alkoholna bolezen. S tem je prisiljeno srce, kateremu pomagajo pri zdravih razmerah pretakati kri, neprimerno presiliti svoje delovanje in tako nastane srčna bolezen razširjenje ali povečanje srca. Toda ta način, s katerim pomaga narava sama sebi, ima le trenoten uspeh. Alkohol slabi vedno bolj srce, poleg tega nastopi navadno še otolščenje srca, in tako postaja ono vedno slabše in vedno manj zmožno premagovati vedno se množeča nasprotja. Srce oslabi, kri se vstavlja po vseh zbirališčih, vodenica ali pa srčna kap store konec. Oslabljenje sten delov človeškega telesa, po katerih se pretaka kri, gre večkrat tako daleč, da počijo. Ako se zgodi

¹ Večkrat se priporoča ljudem, ki imajo težave pri prebavanju to ali ono «krepilno» žganje. To zamore samo omotiti občutne živce, ter tako ublažiti občutek bolečine, škoduje pa vsakokrat vže itak bolnim redilnim organom. Ozdraviti ne more nikdar.

to v možganih — kap — nastopi takoj smrt. Učinek na srce naravnost opisuje dr. med. August Smith v «Berliner Klinik» tako-le: «Kronično, vedno v kratkih presledkih se ponavljajoče razdraženje srca, ga slednjič uniči. Najprej se nekoliko razširi, toda se kmalu spet povrne v prvotno stanje. Potem se spet razširi in tako oslabe polagoma elastični deli mišic. Srce se ne povrne več popolnoma v prvotno stanje, ampak ostane nekoliko povečano. Več časa ostane zdaj v obliki, katero je zadobilo, katero pa zopet prekorači, ko se množe in ponavljajo nanj učinki alkohola. In tako gre naprej, ostane tudi po več let na isti stopinji, ter postane navadno še-le po tridesetem letu bolj nevarno. Potem pa pride, koncem tridesetih in začetkom štiridesetih let, stanje, ko čisto majhno povečanje zadostuje, da se srce popolnoma odpove svoji službi; otrpnenje srca, srčna kap nastopi med veselico, po kakšnem telesnem naporu, po brzem teku, da celo, ako se kdo pripogne.» Toda vzrok se išče povsod drugod, samo ne v alkoholu, ker ako je bil mož tudi «trden zauživalec vina ali piva», vendar ni bil pijanec. V Monakovem umrje na ta način vsak šestnajsti človek. Da povzroči množina zaužitih opojnih pijač to bolezen, je ovrženo.

Toda tudi krvna telesa, ti tako važni organi za spremenjevanje snovi, podležejo strupu, se skrčijo, postanejo tolsta, zamro, ter se nakopičijo ob raskavih stenah žil, zamaše žile, ter tvorijo tako zamašek, ki se mora premagati često v krčevitih nasilenjih. Ali se mora zamašek umakniti, ali pa, kakor v poprejšnjih slučajih, žila počiti.

Tudi ledvice se spridijo pod vplivom alkohola. Kakor pri boleznih želodca in črev, nastopijo akutna ali pa kronična vnetja ledvic, in vsled njih se ledvice skrčijo ali pa okamene. Vodenica povzroči potem smrt.

Alkohol in spremenjevanje snovi.

Alkohol spridi in zamori, kakor je bilo rečeno, krvna telesa in s tem pretrga vse spremenjevanje snovi, ki se vrši ravno s pomočjo teh krvnih teles. Posledica so različne ovire pri spremenjevanju snovi.

Alkohola zgori več kot 90 odstotkov v telesu v žvepleno kislino in v vodik. K temu potrebuje kisika. Tega vzame rdečim krvnim telescem, katera so prinesla s seboj iz pljuč, da bi ga oddala telesu. Alkohol vzame celo ostalim telesnim organom kisik, ki se nahaja v njih, in kako se naj vrši potem gorenje v telesu, to ga nič ne skrbi. Tolšča, ki se je zaužila v hrani in ogljeni hydrati ne morejo zgoreti, kakor bi bilo potreba. Raditega ostanejo nespremenjeni, tako nastopi otolščenje ne samo srca, jeter, ledvic, ampak splošno. Ves telesni organizem postane tolst, organi so ovirani pri delovanju. S tem pa, da v telesu zgori, povzroči alkohol veliko množino žvepljene kisline, kri in pljuča je ne morata več izločiti, ker sta od alkohola več ali manj sprijena. Raditega in radi

otolščenja nastane trajno težko dihanje. Celo kosti so podvržene otolščenju — rmena ekscentrična kostna atropija — iz katere se da razložiti, da si uživalci zelo lahko zlomijo kosti in da se le-te pri njih zelo težko zacelijo.

Poleg otolščenja povzroča in pospešuje uživanje alkohola še mnogo drugih bolezni pri spremenjevanju snovi. Tako na primer protin (giht) in kamen v mehurju, ki nastanejo vsled nepravilnega spremenjevanja beljakovine, diabetes in alimentarna glikosurija, katere povzroči nered pri spremenjevanju ogljenih hidratov.

Alkohol kot strup za živce.

Toda še veliko hujši kot doslej navedeni, so strupeni učinki, katere povzroča alkohol kot strup za živce. Vže ako se uživa v čisto majhni množini od 75 do 10 gramov alkohola — okrog $\frac{1}{5}$ do $\frac{1}{4}$ litra piva — je dokazano zlasti s poskusi prof. Kräpelina, da prično otrpneti možgani, kar se imenuje v bolj razvitem stadiju pijanost, in lahko povzroči, ako se užije alkohol v veliki množini, naglo smrt. V šoli lahko učitelji tako spoznajo, kateri učenci uživajo alkohol. Nepazljivost, nemirnost, lenoba, so često izključno posledice uživanja alkohola.

Živčni sistem se razdira vedno bolj. Od neurastenije in alkoholne epilepsije se gre do popolnega zamora živcev, ki se le deloma in nepopolno z novimi nadomeste, do popolnega sprijenja možgan in do norosti. Ako se v rani mladosti uživa alkohol, sledi večkrat bolj ali manj popolna topost, ako mati ali dojka uživa alkohol slede pri dojenčku krči in božjast. V nižjeavstrijskih norišnicah znaša število onih, katere je edino le uživanje alkohola pripeljalo notri 30%; vsaj ravno toliko, večkrat pa tudi nad 40% navajajo statistike drugih dežel. Ugledni zdravniki trde, da se mora pri 70% slučajev norosti alkohol smatrati za glavni ali vsaj za sodelujoči vzrok. Opozoriti hočem še na to, da nastopi »delirium tremens« ali pijanska blaznost tudi kadar si naprimer nogo zlomi tak alkoholik, ki ni bil nikdar popolnoma pijan. Iz tega se jasno razvidi, da se učinki zastrupljenja z alkoholom tudi v možganih od več slučajev skupaj zbirajo, da je torej uživanje alkohola tudi v majhnih množinah vedno škodljivo za možgane.

Alkohol in splošno nagnenje, zlasti k nalezljivim boleznim.

Ako smo dosedaj našteali najvažnejše zastrupljajoče učinke alkohola na organih njegove žrtve, ne smemo pri tem pozabiti, da s tem še ni sklenjena vrsta zastrupljenj. Celo sluh, okus, občutek oslabi, vid oslabi lahko, zlasti v zvezi z zastrupljenjem s tobakom, do popolne slepote — alkoholična ambliopija in amanrosa, — in povzroča gnjilobo zob — caries. Sploh ni dela človeškega telesa, katerega bi alkohol ne pridil.

Tako pa povzroča splošno slabost telesa, ki se kaže zlasti s tem, da se prepreči rast in zmanjša oporna sila nasproti raznovrstnim boleznim. Pivec alkohola oboli večkrat in bolj močno, kakor pa, kdor se ne dotakne tega strupa. Uživanje alkohola povzroča celo čisto posebno nagnenje h gotovim boleznim.

Alkohol zamori, kot rečeno, krvna telesca, tudi bela ali lenkozite, ter oropa tako telo najmenitnejšega organa in najvažnejšega sredstva obrambe. Ravno lenkoziti prinašajo namreč za vzdrževanje telesa vedno potrebna nadomestila porabljenih snovi, ter izločajo krvno tekočino, ki zamori bakterije, katere pridejo vanj. Še več; lenkoziti so takorekoč stražni korpus našega organizma, ker vsako tujo stvar, ki pride v njega ali pretvorijo, ali pa izвлеčejo.

Ker razdira celice, odpira alkohol najraznovrstnejšim povzročiteljem bolezní vrata. Celice, ki bi se jim drugače vstavile, se sedaj ne morejo, ker jih je alkohol oslabil ali uničil.

Posebno jasno je delovanje alkohola pri vnetju organov, ki služijo dihanju, zlasti pa pri najbolj razširjeni in nevarni vseh akutnih bolezní, pri vnetju pljuč. Ravno alkoholizem je ona okolščina, ki najbolj pripravi k tej bolezni. Med tem, ko je vnetje pljuč pri takih, ki niso vdani uživanju alkohola, le redko, navadno ni ostro, ter se lahko premaga, napade pivca alkohola, ker ima pogosto, večkrat celo kronično bronhijalni katar in ker mu oslabe celice, ne samo zelo lahko, ampak bolezen je pri njem tudi navadno huda in težavna, konec pa je vsled alkoholnega oslabilenja srca, navadno smrt. To se da dokazati tudi za skoraj vse druge nalezljive bolezni, kakor kugo, tifus, rmeno mrzlico, grižo, koze, influenco, raka itd. in tudi pri malariji. Znan je izrek profesorja medicine v Glasgovu, Francis Adams na podlagi svojih lastnih skušenj, ko je zdravil nešteto obolenih na koleri v letu 1848/49: Ako bi zamogel, bi napisal nad vsako žganjarno z velikimi črkami: «Tukaj se prodaja kolera». Pri «Total Abstainers» — popolnih abstinents — se je namreč samo 19'2⁰/₀ slučajev završilo s smrtjo, pri pivcih alkohola pa 91'2⁰/₀.

Alkohol in jetika.

Posebno bi hotel opozoriti na tesno zvezo dveh najtesnejših rabeljev, na zvezo alkoholizma s pljučno tuberkulozo, ki terja vsaj $\frac{1}{7}$ človeštva v žrtev. V starosti med 15 in 35 letom umre $\frac{1}{3}$ proletarijata na tej bolezni. Pariški profesor zdravilstva in bolniški zdravnik dr. Maurice Letulle, je poročal na 8. mednarodnem shodu zoper alkoholizem na Dunaju: «Pariški delavec je alkoholist, predno je jetičen. Alkoholizem pripravlja jetiki pot.» In res je $\frac{9}{10}$ jetičnih delavcev pariških hudih pivcev alkohola. Letulle je prišel do zaključka: Jetičnega nealkoholika je vedno mogoče ozdraviti. Pri alkoholiku pa je pljučna tuberkuloza neozdravljiva vže od

začetka.» «Recimo», tako sklene on, «recimo delavcu s popolno gotovostjo: Ako piješ alkohol, postaneš čisto gotovo jetičen in tvoja jetika bo neozdravljiva.» Na 9. mednarodnem shodu zoper alkoholizem v Bremenu je poročal v predavanju o «alkoholizmu in tuberkulozi» dr. med. Boune: «Monakovski pivovarnarji, ki se žive od takozvane izborne narodne pijače, monakovskega piva, umro 29'9⁰/₁₀ na jetiki,» in dr. med. Meinert se je izrekel: Vedno smo čuli, da so kamnoseki posebno udani jetiki. Dandanes pa vemo, da tega ni toliko kriv prah, kakor pa alkohol, katerega ti ljudje mislijo, da morajo piti, da bi žnjim poplahnili prah.» Tako se razloži jetika kot bolezen nekaterih posameznih poklicev iz alkoholizma. Znanost je prišla do zaključka, da bi bilo uničenje alkoholizma približno tudi začetek od konca tuberkuloze.

Seveda zamori alkohol tudi bakterije; to se je navajalo tudi vže v korist uživanja alkohola. Dolgo časa se je rabil celo alkohol kot zdravilo zoper tuberkulozo. To bi bilo seveda zelo pripravno, ako bi to ne pomenilo izganjati hudiča z belcebubom. Predno bi namreč bile bakterije uničene, bi vže tak z alkoholom desinficirani človek na alkoholu umrl.

Alkohol in življenje.

Vsi slabeči in razdevajoči učinki alkohola se morejo javno pokazati v dolgosti življenja. V resnici kažejo tudi poklici, ki so v tesni zvezi z alkoholom, največje število smrtnosti. Tako na primer imamo statistiko smrtnosti iz Angležkega za vse moške od 25—65 leta iz letov 1890—1892. Pri povprečnem številu smrtnosti 1000, je smrtnost pri uslužbencih v hotelih in gostilnah 1725, pri gostilničarjih, prodajalcih žganja, vina in piva 1427. Najnižje število je pri poljedelcih in duhovnikih, namreč 563, oziroma 533. Značilna je razlika med sladarji in pivovarnarji, 884 proti 1427, ki se razloži iz tega, da imajo prvi sicer opravilo s snovjo, ki služi v pridelovanju piva, ne pa kot poslednji z alkoličnim pivom samim.

Cela vrsta največjih angležkih ameriških, in avstralskih družb za zavarovanje dele zavarovance v dva dela: v abstinence in v «zmerne» pive alkohola. Pijancev sploh ne zavarujejo.

S presenetljivim soglasjem se je namreč razvidilo, da je smrtnost abstinentov za 20—30⁰/₁₀ ugodnejša kakor ona uživalcev alkohola, tako da so se dovolile prvim 10—15⁰/₁₀ nižje premije. Povprečno žive abstinentje 6—8 let dalje kakor «zmerneži». Kolikšna vsota bolezni in trpljenja se izraža v teh kratkih številkah! Kako velik razloček bi se moral šele razvideti; ako bi primerjali dolgost življenja abstinentov z alkoholiki sploh, z «zmerneži» in s pijanci skupaj. Da igra alkohol pri življenjskih nesrečah in pri samomorih velikansko vlogo, je ravnotako znano, kakor tudi, da igra prvo vlogo pri razširjenju spolnih bolezni.

Ali je neškodljiva mera?

Hude alkoholične bolezni nastopijo pri odraslih navadno le pri večjem trajnem uživanju tega strupa. Toda alkohol škoduje trajno tudi takrat, ako se alkohol uživa daljši čas redno tako, da se še ni popravila škoda, storjena od poprejšnjega uživanja, ko vže nastopi novo. To se zgodi, ako se alkohol uživa trajno iz navade vsak dan, bodisi tudi v mali meri. Kolikor večja je ta mera, toliko bolj se bliža škoda tipični bolezni pijancev. Večkrat se pa prikažejo hude alkoholične bolezni tudi pri ljudeh, ki so bili vedno »zmerni« in nikdar pijani. Profesor patologične anatomije na Dunaju, dr. Anton Weichselbaum, je rekel na dunajskem shodu: »Nam vsaj sedaj ni mogoče z gotovostjo navesti ono količino alkohola, ki bi bil pri daljšem trajnem uživanju vsacega človeka neškodljiv, niti za posameznega človeka skrajne meje, za njega še ne nevarne množine.« Razume se, da se škoda navadno ne opazi, ako že uživa redkokedaj in v majhni meri. Iz tega pa še ne sledi, da škode tudi ni. Kakor sem vže omenil, se pa prikazni otrpnenja na možganih opazijo vže v najmanjših množinah. Pri gotovih boleznih in nagnjenjih pa, tako na primer pri psihopatičnih slučajih in pri potomcih pijancev zadoščajo vže majhne mere, da napravijo veliko škodo. Torej je popolnoma res, kar zatrjujejo vse avtoritete: Popolnoma neškodljiva je samo ena količina: Ničla.

«Toda truplo se vendar navadi na alkohol!» Seveda. — Navadi se tudi na arzenik, brom, morfij. «Toda se tudi ljudje, ki se postarajo vkljub silnemu uživanju alkohola.» Dr. August Smith da nato dobri odgovor, ki se nanaša sicer pred vsem na škodljiv vpliv alkohola na srce, velja pa tudi drugo, ko pravi «da so to ljudje z medvedjimi srci, katerim se ne more škoditi z navadnimi sredstvi in ki reagirajo samo nečuvno silnim vplivom. To so rojeni nadljudje, ki so radi tega nevarni, ker jih preradi postavljajo in smatrajo za vzor, katere žele drugi posnemati z nevarnostjo svojega zdravja in slednjič tudi življenja, ne da bi se premislilo, kake so to izjeme. Vedno v življenju se čuti, kakor da bi se to, o čemur se mnogo govori, tudi velikokrat godilo.... Meni je to postalo jasno, ko sem tuintam preiskoval povesti o koristi alkohola, ki so se opirale nadejstva, da je ta ali oni delavec pri močnem uživanju alkohola doživel visoko starost. Pokazalo se je, da je vsak pripovedovalec mislil, da je silno veliko tacių ljudij, nazadnje se je pa razvidelo, da so vse take povesti enega kraja se nanašale na eno osebo.» Koliko ljudij, ki so prezgodaj na alkoholu umrli, pride na enega tacega izjemnega človeka, to se pri tacių povestih ne pove.

Vox populi.

«Piščalka» je našla, v kolikor je dosedaj prodrila v slovensko javnost, večinoma povsod simpatičen odmev. Mnogi glasovi so jo pozdravili naravnost z navdušenjem. Navajamo samo nekaj primerov:

«Iznenadila me je prva »Piščalka« po svoji elegantni zunanji obliki in izredno vesel sem njene vsebine.

Prenehati ne sme nikakor! Tisoč naročnikov mora dobiti do novega leta.

V vsaki župniji bi morale biti vsaj tri, v župnišču, v šoli in v družbi Marijini ali v izobraževalnem društvu.

In to na vsem Slovenskem. Seveda to ne bo do novega leta, v par letih pa mora biti in potem se tudi cena morda zniža na 3 krone za celo leto.

Jaz bom agitiral za list z isto vnemo kot za abstinenco samo.

Prepričan sem, da jo bodo vsi gg. abstinentje z veseljem pozdravili in pomagali, ko jo bodo videli in prebrali.

Jaz naročim 10 iztisov in če bi (zoper vse moje pričakovanje sedaj, ko sem jo videl) kazal deficit ob novem letu, gotovo vsaj abstinentje ne bomo pustili ga na vaših ramah.

Samo glejte (in glejmo), da se vse številke obdrže na tej višini raznovrstne in tehtne vsebine, kakor je prva.»

*Fr. Avsec, župnik
(predsednik društva treznosti).*

Euer Hochwürden!

Vor allem gratuliere ich dem glücklichen Wurf! Ist das ein prächtiger Titel und noch packenderer Inhalt! Macht Hochwürden alle Ehre!

— — — — —
— — — — —

Ich freue mich schon sehr, mit Euer Hochwürden zu conferieren — in Budapest werden wir schwere Arbeit haben. Die ungarischen Kathotiken lassen mich ganz im Stiche. Jetzt habe ich energisch front gemacht und denselben ein aut-aut gesetzt.

Um Ihr Blatt beneide ich Euer Hochwürden. So etwas bringen wir hier noch nicht fertig.

Wollen Euer Hochwürden mir noch ein Exemplar Ihres Blattes für die Budapester Ausstellung senden.

Herzlichst grüßt

Ihr ergebenster

*Otto Kozlik
(predsednik društva »Priesterabstinentenbund« in »Kreuzbündnis«).*

Omenivši, da je «Piščalko» simpatično pohvalil nek ugleden zdravnik ter med drugim izrekel: Po mojem prepričanju se sme uživati alkohol le v dozah, predpisanih od zdravnika.» Obljubil je tudi za eno prihodnjih števil razpravo, v kateri bo dokazal to trditev.

To mnenje je sedaj od zdravniške znanosti splošno sprejeto. Ker se zagovarja in vsiljuje alkoholizen izključno z zdravniškega stališča — češ, da je to potrebno, ker da zdravje in moč, redi kri, pospešuje prebavlanje itd. se mora najuspešnejše pobijati z zdravniškega stališča, ako se znanstveno dokaže, da je ravno obratno res. Za boj proti alkoholu so torej poklicani v prvi vrsti zdravniki. In v resnici vidimo, da ga vodijo povsod zlasti zdravniki, potem pa učitelji in duhovniki.

Tudi dijaštvo je — kolikor nam je dosedaj znano — splošno simpatično pozdravilo naš list.

Slovensko časnikarstvo je brez izjeme pohvalilo in priporočilo «Piščalko».

Omenim samo ocene obeh naših kranjskih dnevnikov: «Slovenec» piše:

«Mnogovrstna vsebina in — prepričevalna! Na koncu priobčuje «Piščalka» Olge Kobilanjske povest «Zemlja», prevedena iz malorusčine, in na platnicah še učene «Pabrke na polju staroruskega slovstva in zgodovine». Pa ta piščalka ne piska samo, ampak tudi poje. Kot priloga je pridejan I. zvezek pesniške zbirke «M. J. Lermontova izbrane lirične pesmi v slovenskem prevodu.» Na 32 straneh imamo tudi res krasne pesmi. Prevod je gladek, semtertje še malo pile manjka. In vse to za polletni 2 kroni! Seveda bo moral gospod izdajatelj sčasom naročnino dvigniti, ker s to ceno ne bo izhajal, in bi bilo res škoda, ako bi piščalki sape zmanjkalo v hudobno veselje «pametnim pivcem!» Podjetje je jako dobro in koristno in priporočamo ta list vsem abstinentom, pivcem in pijancem kar najtopleje.»

In «Slovenski Narod»: — «List je jako dobro pisan, jako poučen in tudi lepo opremljen. Poleg protialkoholičnih sestavkov prinaša list tudi prevod povesti iz maloruskega življenja «Zemlja», spisala Olga Kobilanjska. «Piščalko» priporočamo toplo. Prvi številki «Piščalke» je dodan I. zvezek M. J. Lermontova izbranih liričnih pesmi v slovenskem prevodu. Prelagatelj ima slovenski in ruski jezik v oblasti in tudi pesniško dikcijo. Nekateri pesmi so prav lepo, nekateri deli celo vzorno prevedeni, nekateri pa niso zadosti prepiljeni. Vzlic temu smo te zbirke prav veseli.»

Omenim še en glas iz odličnega kroga slovenske svetne inteligence:

«Hvala Vam za poslano številko «Piščalke», koje vsebina mi vobče popolnoma ugaja. Da vam izrečem svoje mnenje o usodi Vašega lista, zdi se mi, da bode taista precej trnjeva, kajti ravno v naših merodajnih krogih se je alkoholizem vže tako okoreninil, da je od njih pričakovati le bore malo podpore. Skoraj ni upati, da bi teh akademičnih pijancev

kateri postal »teetotaler«, kdor pa se ne odloči za totalno abstinenco, ta itak naši stvari bolj škoduje, nego hasni, kajti »zmerni so zapeljivi« kakor pravi prof. Bunge.

Jaz mislim, da bi moral list vpraviti svojo taktiko v tem smislu, da ne skuša toliko odvrniti alkoholu njegovih dosedanjih žejnih pristašev, ampak da mu zabrani nabor novih privržencev; kajti kdor že enkrat pije, bode skoro gotovo pil do smrti. Mnogo lažje pa bode privedi starše do spoznanja, da je njih sveta dolžnost vzgajati svoje otroke abstinently in da je alkohol sramota na obiteljski mizi.

Ženske in mladino treba je po mojem mnenju v prvi vrsti pridobiti za abstinenco.

Za izhajajočo drugo številko pošiljam Vam 40 kron, za katere izvolite razposlati Svoj list primernim osebnostim, n. pr. ravnateljem ljudskih šol, župništvom, občinskim uradom itd.»

Seveda so se oglasili tudi nasprotni glasovi, toda bolj zakotno. V javnost si niso upali in niso dobili pristopa. Očitalo se je celo, da je pisava lista presurova!

Torej znanstveno zastopanje načel, katera so sedaj splošno priznana od najbolj poklicanih faktorjev v našem vprašanju, vseučiliških profesorjev, zdravilstva in naravoslovja in od zdravnikov, — to je surovo!

Toda vsiljevati alkohol drugim per fas et per nefas, neslane in žaljive opazke, ako kdo ne more užiti alkohola, delati nerodne šale iz njih, ki se resno in z dobrim namenom trudijo, da bi vsaj omejili med narodom to strast — ali to ni surovo?

Potem je bil na primer Otto Kozlik, predsednik društva »Priester-abstinentenbund« in »Katholisches Kreuzbündnis« surov, ker je nižjeavstrijski deželni zbor ponižno prosil podpore za izdajo protialkoholnih tiskovin — surov, Bielohlavek pa, ki mu je v deželnem zboru tako pobalinsko odgovoril — zelo vljuden.

Aforizmi o alkoholu.

Sloveči angleški general Wolseley je rekel: Mi imamo še nekaj močnejših sovražnikov. Velika Britanija mora izvojevati še nekaj velikih vojsk, — toda sedaj je pijanost naš največji sovražnik. To nam umori več ljudi kot vsa moderna orožja in ne umori samo telesa, ampak tudi duha in dušo.

Nemški učenjak in vseučiliški profesor Friedrich Paulsen pravi: Nikomur ni neznano, v kako visoki meri uničuje življenje modernih kulturnih narodov zlo pijanstva. — Na Nemškem so kraji, kjer propade znaten del moškega naseljenja neposredno na posledicah pijanstva; ni dežele, v kateri bi se iz tega vira ne razširjalo največje zlo čez vse življenje. Ono nam razdira gospodarsko življenje, ovira in pridi družinsko življenje, dela surovo in pusto duševno-nravno življenje, slednjič umira na njem tudi telesno življenje, — to so prve posledice pijanstva. Revščina, zločini, cela vrsta bolezni, omračenje uma, samomor, duševno in telesno pokvečenje potomstva so njegovo žalostno spremstvo. Da tiči tukaj velika nevarnost za ves daljni razvoj življenja kulturnih narodov, je prepričanje, ki se v najnovejšem času vedno bolj širi med resnimi in dalekovidnimi možmi.»

«To je bič, ki grozi zdravju in npravstvenosti našega rodu, njegovemu duševnemu življenju, njegovemu blagostanju in narodni časti!»

Le Jenne

belgijski justični minister.

«Alkohol drvi Francosko v pogin, v duševni pogin, v npravstveni pogin, v fizični pogin, v gospodarski pogin.»

Legrain

pisatelj in eden prvih strokovnjakov v alkoholičnem vprašanju.

«Kar povzroča zastrupljenje, mori dušo in telo, je in ostane stilni alkohol sam, čist in nepokvarjen, fin ali mešan, koncentriran kot v žganju, ali primeroma zredčen kot v vinu, pivu, moštu itd.»

Dr. Forel

8. mednarodni shod za zdravilstvo.

«Da ne more igrati alkohol nobene vloge kot hrana za zdrave, v tem vlada pač popolno soglasje.»

Rosemann.

«Alkohol ovira rast in razvoj normalne celice, jo krivi in uničuje, in sicer vseeno, ako se uživa v majhnih ali v velikih množinah.»

Hodge

profesor fiziologije na Clark-University v Ameriki.

«Živimo po svoji stari navadi tiho in marljivo, v vsem nekoliko bolj zmerni kot pred letom, posebno kar vino zadeva. Ljubo mi je, ker sem iz tvojega pisma spoznal, da se tudi ti čuvaš pred to pijačo, ki nam je postala navada in ki bolj kot se misli ovira pametno, veselo in delavno življenje.»

«Vže tri dni nobenega vina.» Zamogli bi storiti še več, da skoraj nemogoče stvari, ako bi bili bolj zmerni!!! To pa vže ne gre.»

«Vojaško komisijo prevzel. — Da pijem le polovico vina, mi je zelo koristno, ... najboljša dijeta.»

«Ne pijem skoraj nobenega vina in zadobim skoraj od dne do dne več pogleda in ročnosti za delavno življenje.»

«Ako bi zamogel vino odpraviti, bil bi srečen.»

Göthe. (Iz njegovega dnevnika.)

«Schiller ni nikdar veliko pil, bil je zelo zmeren, toda v trenutkih telesne slabosti skušal je dvigniti svoje sile z nekoliko likerja ali drugih opojnih pijač. To je škodovalo njegovemu zdravju in je bilo tudi njegovemu delovanju na kvar.»

Göthe o Schillerju.

«Da se zamore alkohol samo v tem smislu, kakor na primer morfij in opij imenovati užitek, o tem ne more biti s stališča sedanje znanosti nobenega dvoma več.»

Helenius.

Alkohol in duševne zmožnosti.

Profesor Kraepelin je neovržljivo dokazal, da slabi alkohol duševne zmožnosti. Naredil je veliko število poizkusov na raznih osebah. Za poizkuse je rabil vedno samo zdravnike, ki so na take stvari že bolj navajeni, da ne bi strah ali presenečenje imelo nobenega vpliva na nje. Najprej jih je več dni preiskoval, da se je natančno prepričal o njihovih lastnostih in zmožnostih. Potem jim je dal alkohola primešanega vodi po 75, 15, 25, 30, 60 gramov, ter jim velel naštrevati, učiti se na pamet, razločevati razne predmete itd.

Pri vsakem poizkusu je bil uspeh toliko slabši, kolikor več alkohola so zaužili. To se je poznalo že pri čisto majhnih množinah. Dotične osebe so slabše naštrevale in slabše znale na pamet, pri čitanju se je opazovala večja nepravilnost pod vplivom alkohola; pri poizkusu z dinamometrom se je razvidelo, da je moč mišic manjša, in čas so cenili bolj nezanesljivo.

Najbolj zanimivo pa je bilo, da so si osebe same, s katerimi se je vršil poizkus, predstavljale, da jim alkohol olajšuje delo, da se sedaj lažje uče, da so dano znamenje hitreje razumele in bolj natančno pojasnile itd. Vsakdo se je zelo začudil, ko je pozneje zvedel, da je bil uspeh veliko slabši, nego si ga je pod vtisom alkohola predstavljal.

S takimi poizkusi je dokazal Kraepelin, da že majhne množine alkohola zmanjšajo duševne zmožnosti, kar se mora pripisovati akutnemu zastrupljenju živčnega sistema. Toda potreba je bilo še dokazati, kako dolgo ostanejo zmanjšane duševne zmožnosti potem, ko je že prešlo akutno zastrupljenje možgan, ali kdaj nastopi kronično zastrupljenje. Ona prikazen namreč, katera se navadno imenuje pijanost, ni znanstveno nič

druzega, kot akutno zastrupljenje možgan. In kakor vsaka druga akutna bolezen, ako se večkrat ponovi, postane kronična, tako tudi ta.

Potreba je bilo torej še preiskati, kedaj se dajo pri vsakdanjem zmernem uživanju alkohola, dokazati prvi znaki kroničnega zastrupljenja, to je, kdaj ostane zmanjšana duševna zmožnost človeka, tudi potem, ko so znaki akutnega zastrupljenja že izginili. Tej nalogi se je podvrigel Smith. O svojih važnih poizkusih je poročal večkrat, zlasti pa pri petem mednarodnem shodu za boj proti zlorabi opojnih pijač v Baselu, kjer je naredilo njegovo predavanje velik vtis.

Poizkuse je delal vsak dan v teku več tednov. Med tem so morale dotično osebe opustiti vse, kar bi zamoglo motiti poizkuse. Najprej je delal poizkuse več dni zaporedoma, ne da bi dotične osebe dobile kaj alkohola, potem jim ga je dal vsak dan po 40—80 gramov zelo zredčene (okrog 4% alkohola na vodi) in v malih dozah. Poizkušal je še-le 8—12 ur potem, ko so zavžile poslednjo dozo, da bi ne moglo vplivati akutno zastrupljenje.

S temi poizkusi je Smith dokazal, da zmanjša 40—80 gramov alkohola, to je $\frac{1}{2}$ —1 liter lahkega vina zelo delavnost vseh duševnih zmožnosti tudi potem, ko je že davno prešlo akutno zastrupljenje. Marsikomu, ki pije po svoji misli zmerno, je vsled tega nemogoče popolnoma izrabiti svoje duševne sile.

Nek drug učenjak, Fürer, je šel še korak dalje. S podobnimi poizkusi je dognal, kako tudi čisto majhna pijanost vpliva na duševne zmožnosti. Dotična pijanost je bila tako slaba, da je nobeden navzočih ni mogel opaziti in vsled tega ni mogel slediti tudi nobeden «mačjevec». Toda že tako majhna merica alkohola je zmanjšala duševne zmožnosti za dalje časa. Zmožnost na pamet se učiti in združevati ideje ostala je manjša do jutra drugEGA dne.

Koliko duševnih sil propade torej vsled alkohola!

To in ono o alkoholu.

Socijaldemokratje in alkohol.

Splošni shod socijaldemokratov v Avstriji je 14. nov. 1903 soglasno sklenil:

Shod stranke vidi v alkoholizmu hudega škodljivca fizične in duševne bojne zmožnosti delavskih slojev, zavoro organizatorskih teženj socijalne demokracije — da se ta škoda odvrne, treba porabiti vsa sredstva.

Shod priporoča vsem svojim društvom in sodrugom, da pospešujejo protialkoholno gibanje in izreka kot velik korak v tem boju, da se odpravi silenje k pitju pri vseh strankinih shodih.

Sodrugom ki so postali abstinentje se priporoča, kot uspešno agitacijsko sredstvo zveza v abstinenčna društva, ki naj zopet za to skrbе, da storijo svojo dolžnost napram politični in strokovni organizaciji. A.

Alkohol — zdravilo ali strup.

Raimundus Lullus, ki je živel v 13. stoletju in je bil vse poskusil in menda vse vedel, kar je bilo takrat mogoče, je prvi vpeljal alkohol kot zdravilo, pa kot zadnje zdravilo, ker imenoval ga je «ultima consolatio corporis humani» t. j. zadnje tolažilo človeškega telesa.

Znani nemški zdravnik za bolne na živcih, dr. Mölenis pravi: «Ako vzamemo stvar od praktične strani, ovira in slabi alkohol vedno naš organizem. Tudi o tem, da alkohol ni nobeno primerno zdravilo, ne more biti, izvzemši posamezne slučaje, nobenega dvoma. Starodavna vraža, da so opojne pijače krepčilo v vseh mogočih boleznih, je sedaj v znanstvenih krogih popolnoma odpravljena. Res je, da še sedaj nekateri zdravniki menijo, da pri nekaterih akutnih boleznih, ako nastopi srčna slabost, alkohol podburi srce, ta mu pomaga čez najhujši čas. Če je to res ali pa je to pomota, kot jaz mislim, na vsak način je to stvar, ki samo zdravnike zadeva in nima za socialno alkoholično vprašanje nobenega pomena. Popolnoma napačno je, navajati izjemne slučaje, ko se gre za boj za načela.»

Nekateri zdravniki menijo, da se alkohol pri neki bolezni porodnic, (puerperalfieber), ne da pogrešati. Njim se odgovori iz Int. Mon. 1903, p. 62.

Pri shodu osrednje družbe švicarskih zdravnikov je govoril prof. dr. pl. Herff iz Bazileje: Da se septičnim bolnicam ohrani apetit po moji skušnji ni boljšega sredstva, kakor alkohol mejiti ali pa čisto odtegniti. Poznam zdravljenje z alkoholom še iz dijaških let, priporočali so je posebno gorko za porodniško mrzlico in številni so še privrženci te metode. Zopet in zopet pa se prepričam, koliko bolje je bolnicam, če se jim mera alkohola zmanjša ali pa odtegne. Kolikor manj alkohola, toliko lažje je hranjenje, toliko dalje ostane slast do jedi, toliko večja je vztrpnost telesa. Ne obotavljam se zdravljenje z alkoholom proglasiti za zmoto, ki jo je treba prej ko prej odpraviti.

Prof. Maks Gruber, ki ni abstinent, piše v «Münch. neuest. Nachr.»

Ne pozabimo osodepolnega dejstva, da se učinki alkohola sumirajo, kakor pri drugih strupih n. pr. pri svincu. Dolgo časa se uživajo strupene kapljice, navidez brez škode, in kar naenkrat se podere telo od težke bolezni.

Kaj je zmerno uživanje alkohola? Znanosti ni mogoče določiti dnevne mere, ki bi bila gotova za vse neškodljiva. Preveliko razliko glede vztrpnosti povzroča osebnost, starost in način življenja. Gotovo pa je da tisoči, milijoni »zmernih«¹ bolehajo na alkoholu, pa tega ne slutijo ali si ne priznajo.

A.

Delo in alkohol.

V Uxbridge je tovarna za opeko. Delavci se dele v dva oddelka. Prvi stoji na stališču popolne abstinence, drugi se pa drže »zmernosti«. Od 23 milijonov opeke, katero so naredili v teku enega leta, je prišlo pri zmernih na leto povprečno po 760.269 kosov na delavca, pri abstinentih pa 795.400, toraj po 35.131 več. Največje število, katero je naredil zmerni, je bilo 880.000, abstinent pa je dosegel največje število 890.000 opek, toraj 10.000 več. Najmanjše število zmernege je bilo 659.000, najmanjše število abstinenta pa 746.000, torej 87.000 več.

Alkohol in — stavci. Prof. dr. med. Aschaffenburg v (Halle) je poskušal pri tiskarjih. Njih delo je že komplicirano duševno delovanje, pa se da glede množine in dobrote (tisk. pomote) lahko meriti. Tiskarji so bili sami trdno prepričani, da so pod vplivom 35 cm³ alkohola (= ³/₄ litre piva) hitreje delali. V resnici pa so delali počasneje in slabeje.

Kapitan Petherik je lastnik rudokopa za baker v Knockmahon-u. Med tisoč delavci jih je 800 pri družbi treznosti. Ko so postali abstinentje poskočila je vrednost njihovega dela, kakor poroča kapitan Petherik, za 5000 funtov sterlingov na leto in oni ne prenašajo samo lažje večje napore, ampak njihovo delo je tudi boljše, ter za nje manj utrudljivo. Poleg tega si prihranijo na leto vsaj 6000 funtov sterlingov, katere so pred izdali za opojne pijače.

Zdravnik dr. Parkes in Sir Andrero Clark sta naredila nekoč sledeči zanimiv poizkus:

Da bi bil poizkus popolnoma nepristransk, sta vzela neko število vojakov iste starosti in iste telesne konstitucije, ki so živeli v istih razmerah in uživali isto hrano in imeli isti zrak. Te sta razdelila v dva oddelka — — v alkoholični in v nealkoholični del, ter jim naložila neko delo, za katero sta jih posebej plačala. V začetku je bil alkoholični oddelek daleč spredaj. Imeli so vrče piva poleg sebe, in kadar so bili utrujeni, so pili pivo. Nealkoholični oddelek je eno ali dve uri zaostajal za njimi. Toda kmalu je začela energija pivcev pešati in kakor so se tudi trudili, vendar so jih koncem dneva nealkoholiki daleč prekosili. To je šlo nekaj dni in slednjič so prosili alkoholiki, da bi smeli preiti v drugi oddelek, da bi več zaslužili. Da bi bil pa poizkus popolnoma neovrgljiv, velel je dr. Parkes oddelkoma zamenjati uloge. Alkoholični oddelek se je spremenil v nealkoholičnega in obratno — in posledica je bila ravno ista.

Alkoholični oddelek je imel v začetku prednost toda koncem dneva je zaostal daleč za nealkoholičnem.

Glej, da sam storiš, kar druge učiš!

Irski kmet je dobil hlapca, ki pa se je kmetu skazal pijanca. Ob času njegove žeje ni bil za nobeno delo, sicer pa izvrsten delavec.

Gospodar mu govori na srce: Glej najlepšo ovco ti dam v dar, če se odpoveš opojnim pijačam do po žetvi. Hlapec je zadovoljen s to kupčijo.

Starejši sin gospodarjev to posluša in reče: Oče, ali dač tudi meni ovco, če se alkohola več ne dotaknem. Rad bi imel kaj svoje živine.

Lepo je to, moj sin! Tudi ti dobiš ovco, če le do mlatve ostaneš trezen.

Zdaj priskoči mlajši sin: Oče, jaz bi tudi imel rad ovco in obljubim, da nikoli ne bom pil žganja in tudi piva ne in vina.

Dobro tudi ti dobiš ovco, boš toliko boljši delavec, reče oče prav zadovoljen.

Kar se še enkrat obrne mali deček, pogleda očetu v oči in počasi vpraša:

Oče, ali ne bi bilo dobro, če bi tudi ti ovco zaslužil?

Oče postane rudeč in reče: Bom poskusil.

Vsi, tudi oče so ostali mož beseda in ko je bil oče že star, je djal, da boljše kupčije še ni naredil ko tisti dan, ko je »zglihal« za ovco. A.

Alkohol.

Alkohol je tekočina brez barve, pekočega okusa, se lahko ožge, gori z višnjevim plamenom, je lažji od vode, ne zmrzne tudi če je 90 stopinj mraza. Alkohol ni skoraj nikdar sam, zmešan je z vodo in drugimi tekočinami.

V spiritu je 80—90 delov alkohola in 10—20 delov vode. V žganju je polovica alkohola polovica pa vode; v vinu je 4 do 14 dostotkov alkohola, v jabolčniku in pivu 4—6 odstotkov. Vinska vaga ne kaže pravih odstotkov. Alkohol je strup, naj ga človek pije v vinu, pivu, jabolčniku ali žganju. Starim ljudem ne škoduje, če pijejo včasih po malem vina ali piva, otrokom in mladim ljudem pa je strup in jim škoduje če ga še tako malo pijejo. A.

Nekateri stari in novi abstinentje.

Nekateri abstinentje stare vrste so bili: Prerok Danijel, Nazarejci, sv. Janez Krstnik, puščavniki, sv. Frančišek Ksaverij itd. Njim je bilo bolj lastno spopolnenje povod.

Demosthenes, Diogenes, Pythagoras ali še-le njegovi učenci itd. so se vzdržali alkohola iz etičnih in zdravstvenih nagibov, ker so spoznali, da so potem duševno in telesno bolj čili in manj vdani strastem.

Iz tega vzroka je tudi Mohamed svojim vernikom prepovedal alkohol. Modernim je bolj za agitacijo.

Med moderne se šteje tudi najbrž prvi Slovenec, ki je spoznal to gibanje, škof Baraga. Spomladi l. 1846 je škof Leféor v Baragovi postaji ustanovil društvo zmernosti.

Abstinentje so bili v Ameriki zadnji predsedniki Zedinjenih držav, 4 nadškofje, več škofov, Burski predsednik Krüger, kardinal Manning, škof St. Gallski dr. Aug. Egger.

Švedski parlament ima 40 abstinentov. Angleški parlament 40, 27 mest z nad 20.000 prebivalci imajo sedaj abstinente za župane. Šest mest z nad 100.000 prebivalci tudi abstinente.

Grof v. Haescher, Korpskommandant, je abstinent že 25 let ter je prepovedal v vseh kantinah svojega področja točiti žganje.

Edison veliki iznajditelj je abstinent, ker je spoznal, da glava brez alkohola veliko bolje dela.

Voditelji socijaldemokratov v Belgiji in na Dunaju so abstinentje: dr. Viktor Adler je že 4 leta abstinent, pomagata mu dr. Fröhlich in dr. Rudolf Wlassak, ki izdaja mesečnik «Abstinent» za socialdemokrate.

Koliko alkohola — ne škoduje?

Če kdo zvečer spi 80—100 cm³ alkohola = 2—2½ litra piva, ali 1—1½ litra dolenskega vina, se da še drug večer in celo še čez 48 ur eksperimentalno dokazati škodljivi vpliv. Redno uživanje takih mer že čez malo dni trajno zniža delavno zmožnost, ki se le počasi izravna, in za nekaj časa večjo občutnost proti alkoholu zapusti.

Vednostne poizkušnje soglašajo z izkušnjami vsakdanjimi: hribolazci, kolesarji, atletje, sploh ljudje, ki za svoj sport potrebujejo moči, se popolnoma zdrže alkohola, kadar kaj posebnega zahtevajo od svojih moči. V Indiji so vojakom dajali zdaj zmerno, zdaj nič alkohola in vselej so bili vztrajnejši v perijodi brez alkohola. Isto učijo poizkušnje s šolskimi otroci. Možje, ki imajo veliko duševnega dela ne pijo pred delom in med delom.

Pri imenovanih poizkusih so rabili povprečne mere 30—60 cm³, pa že pri manjših merah se je dala spoznati škodljivost: Sposobnost seštevavanja trpi že pri 12 cm³ t. j. pri kupici dolenskega vina.

Mere 80—100 cm³ imenuje prof. dr. med. Kraepelin v Monakovem «pijanske mere». Če se vsak dan ponavljajo, trajno motijo zdravje.

Povprek 45 cm³ = polič na dan že ni nedolžna pijača. Kingoburg in Duckworth pravita 30—45 cm³ (po naše pol litra dolenjca na dan) je zadnja mera. Drugi pravijo zadnja mera je 50, drugi 30 cm³.

Toda ta teoretična pravila nimajo vrednosti za prakso, ker malo-
kje so vse okolščine take, da bi dopuščale te mere. A.

Protialkoholna knjižnica.

Na slovenskem jeziku se je v alkoholnem vprašanju še zelo malo pisalo. Naše tozadevno slovstvo obstoji v večjem delu iz novic v raznih časnikih o posameznih izgrelih in nesrečah, povzročenih od alkohola in o vinskih in žganjarskih inseratih na zadnji strani.

Poljudno-znanstven članek o alkoholizmu je napisal dr. Ivan Robida v «Ljubljanskem Zvonu», leta 1901 v zvezkih za maj, junij, julij in avgust. To je menda še najboljša razprava o alkoholu v slovenskem jeziku. Upajmo, da nam bo gospod pisatelj, ki ima kot primarij deželne blaznice, tako bogato polje za študije alkoholnega delovanja, še kaj več napisal o tem predmetu.

V boj proti alkoholni kugi je naslov mali knjižici, katero je prevedel iz nemščine gosp. A. Ogorelec nadučitelj pri Sv. Barbari v Halozah. Knjižica je jako pripravna zlasti za šolske knjižnice. V vsaki šoli bi je moralo biti po nekaj izvodov. Šola je namreč pred vsem poklicana nastopati proti alkoholu in učiteljeva dolžnost je, vzgajati v tem oziru mladino. Vesel pojav je, da se pričenja učiteljstvo vedno bolj zanimati za to vprašanje.

Šola v boju proti pijančevanju. Poslovenil F. G. V Pulju 1900. Na 38 straneh velike osmerke razpravlja tu pisatelj kako bi lahko šola delovala zoper alkoholizacijo naroda, kako se mora v tem oziru vzgajati učiteljski naraščaj in kako z zgledom in poukom delovati med narodom. «Da pa bode učitelj mogel uspešno vršiti svoj posel, ne zadostuje mu samo ono, kar si je pridobil na učiteljišču, treba mu je, da temeljito proučava spise, kateri so namerjeni proti alkoholizmu; takih spisov naj bi ne manjkalo v nobeni šolski knjižnici, ne na deželi, ne v mestih.»

Kako so v Port-Arturju zdravili alkoholike.

E. Nožin popisuje v «Birževija Vjedomostjih», kako so na dvorišču ognjegasilnega doma zdravili alkoholike.

General Steselj je naročil policijskemu komisarju, naj z «domačimi sredstvi» zdravi alkoholike. Lek brezove masti se je uporabljal strogo in brezobzirno. Dotična procedura se je vršila na sledeči način:

Vsacega jutra so postavili osebe, ki so bile potrebne tega zdravlila, v vrsto na dvorišču. Družba je bila zelo mnogovrstna: delavci, vozniki, kitajci itd. Prišel je policijski komisar, jetniški paznik mu je podal listino z obtoženci. Policijski komisar je najpred pozdravil svoje znance, potem pa obšel celo vrsto, ter se pred vsakim ustavil.

— «Zakaj?»

— «Vaškorodje (= vaše visokorodje), včera j»

— «Sto na r . . , dva tedna zapora!»

— «Dalje. Zakaj?»

— «Včera j, Vaškorodje»

— «Sto na r . . danes in jutri».

In tako je šlo do poslednjega.

Ljudstvu je treba dati zdrave pijače —

— seveda nealkoholne, ker alkohol ni nikdar zdrav za človeški organizem. Tega se zavedajo tudi abstinentje. Dasiravno je najbolj zdrava in splošna in priprosta pijača voda, vendar človeštvu ni vedno ustrezno s priprostostjo. Želi si tudi kaj užitka in naslaja. Raditega seza po škodljivem in strupenem alkoholu.

Kronika.

V Budapešti bo trinajstega in štirinajstega septembra mednarodni protialkoholni shod, na katerem bodo zastopana tudi razna katoliška protialkoholna društva, ki bodo imela tudi posebna zborovanja. Želeti je, da bi se katoliški abstinentje obilo udeležili tega zborovanja, ter tako delali protitežje framazonskim in drugim organizacijam. Tudi urednik »Piščalke« je dobil vabilo na shod z naročilom, naj izdela dva referata, enega za pripravljalni odbor, enega pa za shod. Zadnji shod se je vršil v Bremenu, predzadnji pa na Dunaju. K shodu v Bremen je poslala tudi ogrska vlada svojega poročevalca, ki je v shodu tako navdušeno poročal, da je vlada obljubila 10.000 gld. podpore zato, da bi se prihodnji shod vršil na Ogerskem, ter bi se tako tudi tje zaneslo protialkoholno gibanje.

Začetkom septembra bodo zborovala v Mariboru slovenska krščansko-socialna društva. Govori se, da se namerava pri tej priliki tudi ustanoviti društvo slovenskih abstinentov. Bilo bi res krvavo potreba, ker dokler ne bodo naši abstinentje združeni v lastnem društvu, bo njihovo delovanje povsod paralizovano.

»Slovenska družba treznosti«, se je menda pričela nekaj gibati. Po nekaterih pojavih življenja je za dve leti zaspala sen pravičnega. Sedaj se nekaj giblje, menda se bo vzbudila. Toda celo v snu je morala prestat nevarno krizo. Kmalu bi se v snu popolnoma prelevila, ter se vzbudila ne več kot družba treznosti, ampak kot Da bi jo namreč oživel, dati so ji hoteli posebne vrste lek — namreč privileg, da sme sprejemati v svoje naročje tudi žganjarje, da bodo le molili vsak dan tisti oče naš, prejemale svete odpustke in častili svetega Janeza Krstnika za svojega patrona. Prvi pojav probujenega življenja naše družbe je bil, da je izdala podobice svojega patrona sv. Janeza. Sedaj pa na delo, vi »zmerneži«. Namesto, da bi očitno in zavratno napadali in zbadali abstinentne, stopite na pozitivno delo in pridobivajte udov svoji družbi, pišite in predavajte o zmernosti itd. In abstinentje bodo kot avant garda piskali na piščalko treznosti.

Pri petem avstrijskem katoliškem shodu 48. novembra bodo imela tudi avstrijska katoliška abstinenčna društva posebno zborovanje. Morda bo to dalo novo vzpodbudo protialkoholnemu gibanju v Avstriji.

Listnica uredništva.

J. K. v K. — Vi pišete: Prijatelji dobre kapljice kaj radi očitajo abstinentom, da podpiramo ali vsaj spregledujemo druge človeške slabosti n. pr. kajenje. Meni so to očitali in to očitaneje je bilo sovzrok, da sem opustil kajenje. Vem, da tako očitaneje ne ovrže opravičenost abstinence, vendar marsikoga, ki je v sladki sužnosti alkohola, nahujska zoper abstinenco. Nekje na Gorenjskem sem slišal v splošno zadoščenje vesele družbe, da celo vi kot urednik, kadite ko Turek. Dalje so navedli g. Kreka in druge. Sicer Vas ne poznam in ne vem, koliko je na tem resnice, o Kreku vem, da preveč kadi. Vendar je prav, da duhovniški abstinenti tudi v tem postanemo »bahnbrechend« in dobro bi bilo, ko bi Piščalka tudi tu in tam mimogrede kadilcem malo zapiskala v uho. — Kar se tiče moje osebe, odgovorim, da sem se ravno dva in dvajset ur predno sem prejel Vaše pismo, popolnoma odpovedal tudi kajenju, da ne bi dal nobenega povoda več za »scandalum pusillorum« takim gospodom, kakoršne ste srečali Vi. Naj se torej še oni odrečejo alkoholu, ako jih je dosedaj zadržavalo samo kajenje abstinentov. Sicer pa mi abstinentje tudi nikakor nimamo namena, iztrebiti vse človeške slabosti, ampak samo boriti se zoper razvado in strast alkoholizma. Mi lahko mirno priznamo, da imamo tudi svoje slabosti. Primera med kajenjem in uživanjem alkoholnih pijač, se pa nikakor ne da vzdržati. Gotovo je nikotin tudi strup za človeški organizem, kakor alkohol, opij, morfij, hašiš itd. Toda ta strup nima socialnih moralnih in zdravstvenih posledic kot alkohol. Na njem se ne zapravi toliko narodnega premoženja, on ne posurovi tako človeka, on ne vpijani, vsaj navadno ne itd. In kar je glavno, nikotin ni postal še narodna strast, kot alkohol. Njega uživa samo ta ali oni za razvedrilo in zabavo, alkohol pa ves narod kot svojo potrebo. Raditega nikotin ne bo vničil lahko naroda, alkohol pa, ako pojde tako naprej v par rodovih. Kako alkohol moralno, in fizično in ekonomično ugonablja narod, o tem imamo v naši domovini mnogo kričočih dokazov.

Kar zadeva druge Vaše misli, izražene v pismu — o krščanski abstineni — o tem bo potreba v eni prihodnjih številkih napisati članek. Morda ga napiše zmogljivejša roka, kot je moja.

„BILZOVKA“

NAJBOLJŠA NEALKOHOLNA PIJAČA SEDANJOSTI. ANALIZIRANA IN PRIPOROČENA OD PRVIH ZNANSTVENIH AVTORITET

35 MILIJONOV LITROV

„BILZOVKA“ SE JE PRODALO V TEKU TREH LET. 500 TVORNIŠKIH PODRUŽNIC IN ZALOG V VSEH DELIH SVETA. PREMIRANA NA VSEH RAZSTAVAH S PRVIMI DARILI.

CENA „BILZOVKA“:	1 kg	po K 1.75
	20 „ in več „	„ 1.40

MANJ KOT 3 kg SE NE POŠILJA, KER JE VOZNA RAZMERO PREDRAGA. ZA NEPOŠKODOVANO FRANKO VRIJENO POŠODO SE PLAČA 1/5 ZARAČUNJENEGA ZNESKA.

„BILZOVKA“ JE POMEŠANA Z MRZLO VODO, SLATINO ALI SIFONOM — 1 D. BILZOVKE, 9 D. VODE — NEALKOHOLNA PIJAČA IZBORNE KAKOVOSTI.

„BILZOVKA“ PRODAJA V VSEH JUŽNO-AVSTRIJSKIH DEŽELAH EDINO LE

ZALOGA
NEALKOHOLNIH PIJAČ

ABSTINENCIJA

LJUTOMER
SPOD. ŠTAJERSKO

OLGA KOBILANJSKA.

ZEMLJA.

Povest, prevedena iz maloruščine.

(Dalje.)

Bilo je po zimi in sicer v predpustu. Polja in dvorišča so bila pokrita z debelo plastjo snega in dan na dan je obsevalo solnce s svojim zlatordečim svitom površino, predstavljalo ljudem na njej kristalno morje, in sililo nehotе oko iskati temne točke, na kateri bi se moglo odpočiti od enolične, daleč in široko okrog sebe oslepljajoče belote.

Kakor okamenelo morje se je razprostrla zemlja s poludne na zahod in samo z ene strani se je temnil gozd. Mogočna, raztegnjena masa, ki je potujoč iz daljnih krajev v široki planjavi se tukaj zadržala, da bi si ogledala neprešinjivo površino. Po leti je žarela ponosno v temnejši in jasnejši zeleni, a po zimi je stala osamljena pustinja...

Mračilo se je. Gosposki dom je postal temen. Iz njegovih oken je padala bleda svetloba in leno se je razprostiral za njim podolgasti vrt. Pritikal se je k dvorišču, skozi katero je šla poleti ozka steza. Toda ni vladala dolgo tišina na dvorišču in v domu. K njemu je hitela s težkim korakom četica ljudi po visokozasneženi stezici. To so bili skoraj izključno grajščakovi sosedi. Sedaj so imeli na sebi praznične obleke.

Dokija in Vasilij Čopjak sta možila svoje edino dete, hčerko svojo Parasinko s Todorikom, sinom Onufrija Žimčuka in šla skupaj z hčerjo in ženinom, s tovariši in družicami h grajščaku prosit ga na ženitovanje. Nesli so kolače in kokoši v dar, kakor je zahtevala davna navada. Šli so z godbo, da bi zaigrali gospodu in poplesali v njegovem častnem domu, da bi pogostili njega in njegovo družino z dobrim žganjem pripravljenim z medom in korenjem. Slednjič so se zbrali vsi v jasnih sobah in med tem, ko je stari Peter nagovarjal gospoda — on je vedno ljubil voditi — od časa do časa s spoštovanjem nizko se priklanjajoč, stali so drugi s šapkami v rokah, glasno med seboj šepetali ali pa rado-vedno ozirali se po hiši. Stari Peter je govoril odkritosrčno. Malo, da mu ni glasu zmanjkalo — on je nad vse ljubil Parasinko — a Vasilij oče, je že samo molče trepal z očesi. Zdaj že ni mogel ničesar pametnega več storiti, raditega je tudi prevzel Peter vsa važnejša opravila gospodarja za ta dan na sebe... Posebno «mlada» je vzbujala sočutje. Ne-navadno plaha, boječa in polna otročje sramežljivosti, je videla, da je naenkrat postala vzrok in središče — glavna oseba vsega življenja; na njo so gledali sedaj gospod in gospa, gospodična in vse okrožje; morala

je odgovarjati na vsa vprašanja, sedaj se nikakor ni zamogla skrivati za mamina pleča ali pa najmanj vsaj z rokavom zasloniti lice.

Stala je bleda in gledala na pol prestrašeno, na pol neumno in le s težavo našla besede za odgovor, kadar se je kdo obrnil k njej s kakšno besedo. Na sebi je imela svilnato jopico, dolg, nov, bogato našit kožuh z visečimi kitami. Na vratu bogat lišp, srebrne, velike novce, a na glavi venec z rdečih in belih rož. Lase je imela razpuščene in izpod venca se je razsipavalo mnogo k vencu privezanih zlatih, dolgih niti. «Mladi» je bil tudi oblečen v nov kožuh in v suknjo, stal je nerodno in obračal se vedno s celim telesom k vsakemu, kdor je z njim govoril, slednjič se pa skril neopaženo za nekatere starejše ljudi.

Vsi so videli, da dvojica ni bila izbrana in lepa, še otrok, «mlada» ni čutila za svojega «prisojenega» niti iskrice nagnjenja, — da je bila samo nemo orodje tuje volje — vendar žganje z medom, ki je krožilo od časa do časa iz rok v roke, je zatrlo vsak namen do globokejšega premišljevanja, omehčalo srca, napolnilo vse z dobroto, in neka splošna zadovoljnost izražala se je na vseh obrazih in razvezovala boječe jezike.

Gospod in gospa sta sprejela vabilo na svatbo, poblagoslovila «mlada» — in vsa ženitvanjska kompanija je šla v grajščinsko kuhinjo, kjer se je razvil šumen ples.

Vsa okornost in zmedenost, vsa boječnost, ki nikakor ni hotela zapustiti gostov v osvetljenih dvorinah, je zginila naenkrat in zavladala je drugačna volja. Vsi so se takoj spustili v glasen in živahen razgovor: nekdo je zakričal s pojočim glasom, brez vsake bojazljivosti, a plesalci so tako silno teptali z nogami, da sami niso razumeli svojih besed. Skozi vse to je prodiral tenki, žalostni glas gosli in harmonični glasovi ciganskega cimbalu. Tenki glas je prodiral s silo skozi bučanje glasov, teptanje in šumenje nog, letal zdaj v obupnih, zdaj v veselih varijacijah med veselo družbo, ter jo takorekoč vlekel k sebi.

Nekaj časa je drvila za njim skoraj brez oddiha in iz četice še nedavno поваžnih ljudi naredila se je pravcata burja. Visoke, mišičaste postave z zagorelimi obrazi in z rokami kot iz železa vrtele so se kakor v viharju z ženami in deklicami.

Ravnodušna in skrbni polna ženska lica zažarela so v divjem, radostnem razburjenju, a deklice so molče sklanjale glavice na grud moških.

— «Igraj, godba, igraj!» — je klical od časa do časa Peter godcem, ki niso niti hitreje niti počasneje prebirali po strunah z lokom in z žico in gledali kakor v topi zamišljenosti na vihar, katerega so priklicali zvoki.

— «Igraj, naj zaplešem! naj poplešem! jaz imam eno sestroco!» — kričal je in tako napolnil veliko, jasno sobo s svojim grmečim glasom, da je luč zatrepetala... Brezumna bol ga je prevzela. Samo on je bil sam in ni imel para, ni imel niti žene niti otroka. On je sam... sam kakor

stoji sedaj tukaj. Zopet je preletel glas okrog po sobi, ter se razbil ob steni v brezumnem obupu. — «Naj — zaplešem!»...

Njegova visoka, ponosna postava se je dvigala nad vsemi kot hrast, a na njegovem sedaj jasno razsvetljenem licu, dolgih las, ki so padali po plečih, z ozkim, belim čelom, zrcalil se je ves stan njegove duše. Neustrašljiv pogum nenavadnega trenutka in bol.

Ana, grajščinska najemnica, služabnica v sobah, brezbržna in kakor postava iz brona, stala je skromno v kotu sobe nedaleč od svetilnice, ter gledala z velikimi, nemirnimi očmi, nepremično na eno dvojico.

«Mlada je zaplesala s tovarišem Mihajlom in zaprla oči?

Zakaj?... Zakaj?... Kdo zapira oči, kadar ga ima pred seboj?

S pridavljenim dihom je zrla Anica nanj. Vrtel se je sedaj sem, sedaj tam... in spet sem... Njegova glava je jasna, ter ji vedno blišči pred očmi... Tako blišči, kot čisto zlato... Nekaj ji je stopilo pod grlo, ter jo pričelo daviti. Ona nima ničesar skupnega s to burjo, ki besni zdaj tukaj pred njo ter vse vleče za sabo. Ona je revna najemnica. Glas gosli se odbija z ostrim vzdihom v njeni tožni duši. Da bi vsaj zamogla plakati. In je plakala s suhimi očmi...

Nema bolest ji je prevevala prsa, a cimbali in gosli so se vglabljali vedno bolj in bolj v njeno tožno dušo. Danes jo bo komaj kdo opazil...

— «Ana, zapleši!» — udaril jo je naenkrat gromki glas Petra v dušo. — «Zakaj si postala kakor iz kamenja in stojiš?» — In vstavil se je pred njo, zgrabil jo za roke ter potegnil s seboj v vihar.

Ni se nasmehnila. Šla je kot v boj.

Glas gosli, žalosten, razdražen, vrgel se jima je nasproti v objem, a potem jih je, kakor na veke, zvezal s seboj... — — — — —

ln še dvoje ljudi ni delilo danes radosti navzočih. To je bila Dokija, ki je iz žalosti, da je hčerka tako kmalu zapustila njeno kočo, imela obraz kakor zemlja — in oče tovariša Mihajla, stari Ivonjika Fedorčuk. Oba sta sedela v kotu na klopici ter žalovala. Dokija je neizrečeno trpela na zavesti, da je postala «sirota»; in drugič — videla je dobro, da njen bodoči zet ni bil niti lep niti viden človek in da se je Parasinka podala njenim skoraj obupnim prošnjam, da se je omožila. Včasih se je oglasilo v njej nekaj, kakor da bi jo grizla vest. Toda kadar se je njen pogled srečal s postavo Vasilja, ki je pijan zdaj sam plesal, zdaj dvigal roke, kakor da bi hotel imeti govor — zakričal in zasmejal se ali zapel — nagrbnčila je bolestno čelo v gube in stisnila zobe, da ne bi glasno vzdihnili bolesti: «Todorika ni pijanec» — tolažila je sebe. — «Todorika je reden mladenič. Toda dasiravno ni lep na videz, zato je pa dober. On jo bo spoštoval. Razen tega ima zemljo, nezadolženo polje... bode ji dobro z njim. Bog je dober in bo dal, da bo njej, ptičici drobni in mili, dobro:

Stari Ivonjika je bil tudi danes nekoliko pijan, toda to se je pri njem zgodilo vedno in le vsled prevelike radosti ali prevelike boleti.

Komaj se je godba pričela, potisnil se je neopaženo k Dokiji, svoji najbližji in najbolj odkritosrčni sosedki, pokimal k njej prijazno z glavo in rekel polglasno:

— «Dokija... boterca... vsi so danes veseli, toda nikdo ne ve, kaj se godi tu v mojem srcu!»...

— «A v mojem, boter!... je morda v mojem boljše?... O, dobri Bog... Bog!»... — in vzdahnil globoko in težko, pomaknila se je ter mu naredila prostor poleg sebe.

— «A kaj vi hočete, Dokija? Saj vendar vi možete svojo hčer!»

Ona je pomajala z glavo in se nasmehnila bolestno:

— «Možim jo, golobico to mojo milo!» — odgovorila je spuščaje glas in izgovarjaje vsako besedo počasi in s preudarkom. Pri tem je obrnila glavo na plesočo hčer in gledala na njo s takim izrazom, kakor da bi ona tiha in mrtva ležala pred njo na klopi.

— «A kaj naj povem jaz? Vi znate, da si jaz nisem želel ničesar drugega na svetu kot vašo Parasinko za mojega Mihajla! Ona postane taka kot vi! Dobra in pridna gospodinja! Vsako delo zna in red ima pri hiši. A hiša njena je kot ta bela stena. Naša polja meje drugo na drugo, tvorijo eno ravnino, imajo enako silo. A kar na njih zraste, je enako lepo in dobro. Naša živina je najlepša v vasi, a naša čast, Dokija, naša čast — je najglasnejša v vasi! O Dokija!» — zakričal je bolestno ter udaril z odkritosrčnim obupom s pestjo na mizo, ki je stala poleg njega. — «Jaz vas spoštujem, jaz vas spoštujem ter se vam klanjam, ker vi ste prva gospodinja v vasi in vsi to znajo... Toda čemu niste hoteli obdržati Parasinke še tri leta pri sebi?»

Mesto odgovora pokazala je ona z mračnim pogledom na Vasilja a čez nekaj časa je dodala resno:

— «Jaz sem slabotna. Smrt se me ne ogne, kadar pride moj čas»...

— «O, smrt!» — reče on in povesi otožno glavo na prsi. — «Smrt dela, kar sama hoče in ima veliko silo nad nami. Toda vseeno se vam ni bilo potreba tako žuriti!»

— «Vi se bojite, da ne dobite neveste, botrček?... vpraša Dokija. — «Ne bojte se! Ni je v vasi takšne za možitev, ki bi ne hotela vašega Mihajla! Njegova žena bode, katero mu Bog nameni. Med tem se ga pa veselite, ker je tako delaven in pošten. Po vseh vaseh na okrog mu ni enakega, tako dober je. Ako ne bo on kdaj prvi v vasi ali morda celo župan, naj ga Bog ne pusti hoditi po zemlji. Naj pri tem ostane, da se ona nista mogla vzeti. Naj bo že tako! I vi ste hoteli in jaz sem hotela! Toda glej, prišel je takšen čas, da se je vse drugače naredilo, takorekoč od tuje roke. Tako je menda že Bog hotel, botrček!»

Na te besede je Ivonjka obmolnil. Sklenil je roke kakor k molitvi, ter jih približal ustom.

— «Mihajliko!» — reče. — «Mihajliko! sinček ti moj!»

Potem jih je stisnil, kakor v tihi molitvi, ter obmolnil. Velike solze so zažarele v njegovih očeh in glava mu je lahno zatrepetala. Bil je silno ginjen.

Dokija, to videvši, je sama postala žalostna. Tudi ona je ljubila svojo Parasinko, toda tako, kot je on ljubil svojega dečka, ... menda ni nikdo na svetu znal ljubiti otrok!...

— «A vendar imate še mlajšega, Savo!» — dodala je črez trenutek molčanja.

Starčku se je takoj spremenil izraz obraza.

— «Sava»... — reče zategnjeno in bolestno. — «Sava pa ni Mihajlo! Tudi on je moj sin! Tudi on mi je prirastel tukajle do srcā, Dokija! Jaz ga ljubim, ker kaj — tudi on je moj sin! Toda on, to je že druga mladika. Raste in vleče ga nekam... toda ne k dobremu in ne k nam. Dela se boji in le ples mu je v glavi. S puško bi hodil noč in dan po polju in po gozdu, a na hišo misli samo takrat, kadar se mamaliga vrti v krogu. Njemu je vseeno, če je živina napojena ali ne, — da bi le njega ne mučila žeja. Njemu je vseeno, kakšno vreme je zunaj, če je dobro za zemljo in za žito — da bi le njemu bilo vsega dovolj, da bi le njemu bilo medu dovolj, da bi na skrivaj mečal z žganjem ter Bog vedi s kom izpil.»

— «On je še mlad, botrček!»

— «Mlad! Seveda je še mlad, ima samo devetnajst let. Toda, ko jih je Mihajlo imel sedemnajst, bil je že moja desna roka, kot sedaj. Jaz sem v njegovih letih služil po tujih hišah, bil beden delavec in se priklanjal pridno pred ljudmi in Bogom. No, nadejam se, da kadar zraste v letih zraste tudi z razumom, ker razumen je že tudi sedaj... da, in še kako razumen!... Kakor je še mlad, a s prekanjenostjo premaga vsacega. Samo njegova lenoba me boli; on ne ljubi zemlje. Zaman, da hodi po nji, da jo tepta, zaman, da živi od nje, da ga ona nosi. On je ne bode ljubil, kadar preide v njegove roke, ako se ne spremeni — to sem mu že govoril in mu bodem še govoril.

— «Pojdite, botrček, pojdite! Vi hočete, da bi vsi ljudje bili, kakor vi ali vaš Mihajlo.»

— «Čemu bi pa ne? Ako zamorem biti jaz dober, zakaj bi potem tudi moj otrok ne bil dober? Sicer pa... zakaj živi človek? Ali ne zato, da bi delal, Dokijca, dan in noč težko delal?... Kadar jaz nekoč zaprem oči, hočem, da bi moja zemlja prešla v delavne roke. Jaz je nisem ukradel in nisem pridobil z goljufijo. Jaz in moja Marijka, — midva oba sva jo pridobila z delom, s temi svojimi rokami sva si jo pridelala. Ona je prepojena z našo krvjo in z našim potom. Vsaka gru-

dica, vsaka stopinja zamore svedočiti; kako so se naši križi pripogibali pri težkem delu, ko sva jo služila, kako velikokrat sva se midva z gladom in hladom prelijala, da bi zaslužek ne šel za košček kruha, ampak za njo, za njene grudice! To ve vsa vas. Začenši od samega graščaka, ki me pozna, ko sem bil še deček, da do vsacega gospodarja in delavca v vasi!»

— «Jaz vem, botrček! Takrat, ko se je imela zidati železnica v našem kraju, ki bi morala iti tudi čez naše sosednje selo in čez ta veliki gozd in čez močvirja, katerih so se ljudje od daleč ogibali... Takrat je to bilo, botrček! Jaz vem! Vi in vaša žena sta se dala najeti, da sta nosila kamenje, pesek in šoto. Jaz vem.»

— «Kaj pak, kaj pak!» — doda on z žarečimi očmi. — «Vse to sva midva nosila in še več! Zemljo in drva in oglje... in Bog ve, kaj še... Vsa ta strašna močvirja, ki so se bliščala v gozdu in na poljih tuintam — treba je bilo zasuti, izcrpati. A kdo je to delal? Človeške roke. A med njimi so bile tudi moje in moje Marijke roke. Marijka je pokopala tam svoje zdravje. Vi ne veste, Dokijca,» — govori dalje — «takrat si nismo privoščili koščka mesa. Nikoli ni kokoši zaklala, nikoli enega jajca ne skuhala, nikoli se nisva mleka napila. Vse sva spravljala v novce, dokler se nisva slednjič priborila do tega, kar imava. Samo Bog ve, kako je to bilo, vsega pripovedovati ni mogoče. Toda midva sva imela otroke in treba jim je nekoč kaj zapustiti. Kdo drugi naj bi to storil? Ljudje nama pravijo, da sva skopa, toda povejte vi sami, Dokijca, — vi ste tudi dobra gospodinja in imate sama doma vse rokah, — povejte, ali je mogoče tako lahko iz rok spuščati to, kar se tako težko pridobi?»

Ona je pomajala z glavo in rekla:

— «Toda sedaj si zamorete že bolj privoščiti... Sedaj imate hvala Bogu s čim!»

— «Bolj privoščiti? Menda počivati sedaj in vse snesti? Ne, Dokija! Tega midva ne moreva! Hvala Bogu, midva tega ne potrebujeva, mužik ne potrebuje mnogo! Ali naj se sedaj z žemljami pitava, ko sva v najtežavnejšem času imela sil dovolj od črnega kruha, mamalige in fižola? Ali naj si kave skuha? Za to je sedaj na svetu gospode dovolj!»

— «Bolj počivali bi... Vi in Vaša žena...»

On se je zasmejal.

— «Vi sedaj tako govorite, botra» — reče — «kakor da bi Vi kdaj skladali roke k odpočitku! Ali se morda Vi odpočijete, ko pojde Vaš otrok iz hiše?»

Ona je odmajala z glavo.

— «Torej vidite!» — sklenil je z zmagoslavno veselostjo. — «Dokler mi Bog da sile in dokler bom živel, bom delal. Bog sam nas še pokliče,

da se bomo odpočili. Naša osoda je — delati, zato bo pa tudi odpočitek potem brez konca. Tako je že sam Bog dal, Dokija!»

— «Tako je že sam Bog dal» ponovila je ona skoraj z boljo. — «Takó je že sam Bog dal!»

Čez precejšen čas molčanja med katerim je Ivonjika pil iz steklenice, ki mu je kot kolač visela na roki — bila je iz gline narejena v obliki kolača — začel je zopet.

— «Jaz še misliti ne morem na počitek! Spomladi gre Mihajlo k naboru, a tam ali ga še dolgo puste meni doma? Čez nekaj mesecev bo jesen, ter ga pokličejo. Potem pade del njegovega truda na mene. Ne morem niti misliti na to, kako bom prebil brez njega.»

— «Ali ga ne morate oprostiti vojaščine!» — vprašala je Dokija z tihim glasom.

— «Storil bom vse, kar bo mogoče.»

— «A grajščak?» — vprašala je Dokija še bolj tiho, ter pokimala z glavo proti sobam. — «On tako ljubi Vas in Vašega dečka. On je že večkrat pomogel, ako je bilo kaj treba. Vedno Vas tako hvali in pravi: «Nad Ivonjika ni nikogar v vasi, tako je dober in pobožen!» — zakaj bi Vam torej tukaj ne pomagal?»

— «Jaz sem že govoril z njim o tem!» — odpove Ivonjika z glasnim šepetom. — «Toda pravi, da ni mogoče mojega dečka oprostiti. Pravi, da imam še mlajšega sina, da sva midva še oba zdrava — in radi tega Mihajla ne oprostite. «Ne poizkušaj ničesar, ter ne trati zastonj vinarjev» — rekel je — «dečka ti vzamejo vseeno!» Tako mi je rekel, ter še dodal: «Ta tri leta pokažejo mladeniču svet in podajo nauk, kar mu bo gotovo v življenju koristilo» — je rekel — «nič mu ne bo škodilo, ne boj se!»

— «Veste kaj?» — govoril je, kakor se govori! Mogoče tudi, da je imel prav. Tudi cesarju je treba dati, kakor pravijo, kar je njegovega! «Toda, Dokija! tisoče in tisoče vojakov je na svetu, zakaj naj bi ravno še moj šel tja? Čemu moram še jaz zgubiti svojega otroka? Pogledajte ga, kako pleše»

Pogleda na svojega plesočega sina in glas se mu pretrga v grlu.

— «Pleše. Naj se enkrat razveseli!» — odvrne Dokija, in potem ponovi bolestno, — «Čemu mora iti še on?» — «Jaz bi dal svojo kri, da bi ga le mogel obdržati», nadaljuje Ivonjika. — «Pomislite samo, Dokija tri leta! Tri leta moram biti brez desne roke. Tri leta obdelovati zemljo brez njega, brez njega žeti, brez njega sejati. Na naše čebele gladati brez njega, a živina mislite, da živina ne občuti tudi tega? Pomislite si! Jaz je ne morem vsak dan čistiti in česati tako kot on, in njegov mladi glas pozna bolje kakor moj! Kadar jaz vse to pomislim — in jaz mislim vedno samo na to, odrveni mi srce v prsih in jaz ne vidim sveta pred seboj!»

— «Storite kaj, botrček!» odzove se Dokija odločno in pogleda oprezno okrog sebe.

— «To tudi hočem» — odvrne on. — Imam tristo goldinarjev. Sam Bog ve, kako sem jih zlagal na kup! Krajcar za krajcarjem od leta do leta sedaj za žito, sedaj za med sedaj sem kaj prodal iz hleva in priložil. Morebiti, da za nje odkupim sina!» — doda tajno, ter se obrne bližje k Dokiji. — «Jaz sem jih grenko prislužil, morda mi prinesejo srečo. Rad jih dam, komur bode treba. In še več bi dal. Prodal bi tudi svoja rdeča junca.»

— «Ta rdeča, krasna junca?» — zakričala je Dokija začudenja, kakor prestrašena. — «Tega pa nikar ne storite. Škoda bi bila velika!»

— «Zakaj?» — odvrne on. — «Jaz bi vse rad storil, ko bi le vedel, da Mihajlo ostane pri meni. Če bomo živeli in bomo zdravi, skrbeli bomo za druge. Ako bi jih le pri sebi imel, te mlade roke — sicer pa — čemu vse besede. Toda roke, Dokija, roke, — to je vse naše bogastvo, to je naša sreča in naša zakladnica!»

— «No, storite kaj, boterček! Poiščite si koga, ki bi vse uredil, a Vi pripravite denar.»

— «Jaz pojdem k nekemu znanemu Judu v Č.»

— «K judu, boterček? Ali pa bo to tudi dobro?» — dodala je Dokija.

— «Zakaj pa ne! Naj ljudje govorijo kar hočejo, a Jud zamore vse. On gre povsod, on se z vsakim pogovori, on zna z gospodo govoriti, zna postaviti, a mi? Ako bi mi tudi kaj povedali, na nas nikdo ne pogleda. Mi ne moremo nič. Mi se priklanjamo pred gospodi, mi jim poljubujemo po obeh straneh roke. Toda ako mi kaj povemo, je to vedno «po kmečko». Nihče nas ne posluša. Ako na nas gospod zakriči, — nadaljeval je — «mi se že bojimo že stopamo nazaj. Jaz poznam sam po sebi, da ni mogoče drugače. A na Juda, ako zakričiš, se ti v lice zasmaja. Tudi gospodu se v lice zasmaja, pristopi bližje in tako pogovori, da mu gospod pri slovesu roko poda.»

— «Oni so razumni, oni vse znajo!» — dodala je Dokija resno. — «Niso zaman Jezusa Kristusa na križ pribili.»

— «O, oni zamorejo vse! Jaz vem kaj zamorejo.»

— «Vse zamorejo boterček! Poglejte samo, kako si povsod opomorejo. Kako si na primer pridobivajo zemljo. Nedavno sem šla v sosednjo vas, a tam se je že v tistem dvoru, v gosposkem, velikem, Jud vgnezdil. Nekdaj so rastle na dvorišču cvetlice in Bog vedi kakšno zelenje, sedaj se pa judovske cunje, razmetane po zelenih rušah, suše. Bog bi vas pobil! — mislila sem si. — Da bi vas tu ne bilo Tako znajo povsod vlezti, oni zamorejo vse.»

— «Raditega hočem tudi iti k Judu, k Bunju Černoveckemu, ali ga poznate — in naj on dela, naj kaj napravi. Raditega upam še, da

mi Mihajlo ostane. Akoravno je gospod rekel, da ne pojde, jaz vendarle še poskusim z Bunjem. Mi bo vsaj lažje na duši.»

Nato je trenotek obmolnil, spustivši glavo na prsa, neznatno malo glavo, kakor da bi se nad čim zamislil; toda naenkrat jo je zopet dvignil, vzel steklenice z žganjem urno v roke, blistnil z očmi in zaklical: «Toda vseeno, botra, vseeno, naredim Mihajlu tako ženitovanje, kakoršnega naša vas še ni videla! Kruha in žemelj nakupim v Černovicah. Ves moj med pojde v žganje — s samim medom jih bom pogostil. Zakoljem kravo, ciganov najamem v Glinici. Igrati morajo pri meni cel teden. Deset let bodo ljhdje pomnili, kakšno ženitovanje je napravil Ivonjika svojemu Mihajlu.»

— «Uh!» — vzkliknil je naenkrat, postal veselja kar izven sebe, dvignil se z mladeniško živahnostjo z klopi, treščil steklenico na zemljo, jda se je razletela na drobne kosce in plesalci kot vkopani obstali. Nato e zagrabil Dokijo za roko, ter jo potegnil v ples.

Razpočeli so ga s počasnimi kretanji in koraki. Na desno, na levo, na desno, na levo. Potem so postajali koraki vedno drobnejši in urnejši, ples vedno bolj vroč in divji in slednjič je postalo vse kakor brezumno kakor da bi se vihar zavrtel na mestu Mladina se je razplesala Navdušena od veselosti starejših in njihovih radostnih, razposajenih klicev, razplesala se je s še večjim zapalom, kot doslej. Robci in predpasniki so frčali v zraku. Dolgi lasje so se motali po plečih in nevzdržljiva sila nebrzdane radosti se je razbesnela. Iz prs se je odrvalo od časa do časa tresoče se, jaskravo ukanje. . . . noge so teptale zemljo, a glasovi gosli in cimbula so se razletavali v enoličnem ječanju na vse strani in se smejali in plakali drugo za drugim.

Ona je zopet stala na svojem prostoru. Gledala je kot poprej po plesalcih in po neki glavi. Njeno resno lice je spreletela senca, a v očeh je goréla neugašljiva žalost

— Naenkrat se je zganila.

— Zapustil je svoje dekle, ter se obrnil k nji — šel vroča kri jo je oblila in pred njo se je zavrtel svet

— «Pojdi Ana, poplešiva!» — spregovoril je boječe, ter ji podal roko. Ona je dvignila roke, da bi mu jih podala, a v tem trenutku je obmolnila godba. Z glasnim jekom se je pretrgala ena struna in vse je obstalo na mestu.

— «Zveži, mej in igray!» — zakriči Petro, ki se je razplesal do brezumnosti in nikakor ni hotel prenehati.

Pabrki na polju staroruskega slovstva in zgodovine.

1. Kako je nastala ruska država.

2. Torej edini zgodovinski vir, ki poroča o začetku ruske države, je takozvani Nestorjev letopis. Po njegovi teoriji se je pričela ruska država na sledeči način: — Novgorodski Slovani in beloruski Kriviči in sosedna finska plemena, Merja, Čud, Ves itd. so bila podvržena normanskim Varjagom. Toda osvobodila so se tujega jarma in priborila prostost. Sedaj pa ni bilo pri njih nobenega gospodstva in reda več. Radi tega so poslali poslanca k Varjagom, ter jih prosili, rekoč: Naša zemlja je obširna in bogata, toda reda v njej ni. Pridite k nam in bodite naši knezi. Nato so prišli trije varjaški bratje: Rjurik, Sineus in Truvor in ž njimi ves varjaški narod Rus», ter osnovali države, najstarejši Rjurik v Novgorodu, njegova brata v slovanskih naselbinah v finskih ozemljah — v Belojezerju v zemlji Ves, v Rostovu v zemlji Merja in v Izborsku v zemlji Čudski. Toda mlajša brata Sineus in Truvor sta kmalu umrla in nato je Rjurik zedinil vso varjaško državo pod seboj. Po njegovi smrti je namesto mladoletnega sina Igorja vladal njegov varuh in sorodnik Oleg. On je poslal svoja vojskovodja Askolda in Dira po poti «iz Varjagov v Grke» po Dnjepru v Črnomořje in na Carigrad. Med potjo sta zavzela mesto Kijev, ki je postala potem stolica ruskih «svetlih in velikih knezov», podvrgla sosedna plemena in šla na pohod na Carigrad. To bi bil po Nestorjevi povesti ruski pohod na Carigrad leta 860. Oglejmo si najpred vrednost te povesti.

Najstarejša ruska ali začetna letopis, ki se brez pravega povoda pripisuje črnorizcu Nestorju, pripoveduje po najstarejšem «Lavrentijevskem spisku začetek ruske države tako-le:

Leta 6367. Pobirali so davek Varjagi, ki so prišli iz Zamorja, pri Čudih in pri Slovenih, na Merji in pri vseh Krivičih; a Kozari so pobirali od Poljanov in Severjanov in od Vjatičev, pobirali so po beli veverici od doma.

Leta 6368. Leta 6369. Potem so pregnali Varjage za morje in jim niso dajali davka, ter so začeli sami sebi vladati, in ni bilo pri njih pravice in vstal je rod na rod; bili so med njimi prepiri in vojevati so pričeli sami med seboj. Rekli so sami sebi: poiščimo si kneza, ki nam bo vladal in sodil po pravici. Šli so za morje k Varjagom, k Rusi; ti Varjagi so se namreč zvali Rus, kakor so se drugi zvali Svoje, drugi pa Urmanje, Angljanje, drugi Gote; tako tudi ti. Rekli so Rusi Čud, Slaveni, Kriviči: vsa zemlja naša je velika in obilna, a reda ni v njej; pridite knežit in vladat nam. In zbrali so se trije bratje s svojimi rodovi in vzeli s seboj vso Rus, in prišli; starejši Rjurik, a drugi Sineus na Belo jezero, a tretji Truvor v Izborest. Od teh je dobila ime ruska zemlja, Novgorodci. Ti so ljudje Novogorodci od roda Varjaškega, popred so namreč bili Sloveni. Čez dve leti je pa Sineus umrl in njegov brat Truvor; in vzel je vlast Rjurik, in razdal je svojim možem mesta, temu Polotesk, onemu Rostov, drugemu Belo jezero. In v teh mestih se nahajajo Varjagi. A prvi naseljenci: v Novgorodu Sloveni, v Poloteku Kriviči, v Rostovu Merja, v Belem jezeru

Ves, v Muromu Muromci. In vse jih je obvladal Rjurik; in bila sta pri njem dva moža, njegovega rodu, ne bojarina, in ona dva sta se izprosilila k Carigradu z rodom svojim. In šla sta po Dnjepru, in ko sta mimo šla, zagledala sta na gori gradiček, in sta vprašala in rekla: Čegav je ta gradiček? Oni so pa rekli: Bili so trije bratje, Kij, Šček, Horiv, ki so napravili ta gradiček, in pomrli so, a mi sedimo in plačujemo davek njihovemu rodu, Kozarom. Askold pa in Dir ostaneta v gradu tem in zbereta mnogo Varjagov in začneta vladati Poljski zemlji. Rjurik pa je kneževal v Novgorodu.

V letu 6387. Ko je Rjurik umrl je zapustil kneževino svojo Olgu svojemu sorodniku, in izročil mu je v roke sina svojega Igorja. Bil je namreč še zelo mlad.

Leta 6388; leta 6389 šel je Oleg, ko je vzel mnogo vojakov, Varjagov, Čudov, Slovenov, Merjo in vse Kriviče, in prišel k Smolensku v zemlji Krivičev, in vzel je mesto in postavil vanj svojega moža. Od tod gre doli (ob Dnjepru) in vzame Ljubeč, in posadi svojega moža. Pride k goram, h Kijevskim in vidi, kako knežujeta Askold in Dir. Svoje vojake skrije v ladijah, a druge zapusti zadi, a sam pride in nosi dete Igorja. In pripluje pod Ugorskoje, potem ko je skril svoje vojake, in pošlje po Askolda in Dira, rekoč, kot gost sem, grem k Grkom od Olga in od Igorja knežiča pridita k nam, k rojakom svojim. Askold pa in Dir prideta. In poskačejo vsi drugi iz ladij in reče Oleg Askoldu in Diru: Vidva nista kneza, niti knežjega rodu, toda jaz sem knežjega rodu, (dvigne Igorja) in to je sin Rjurikov. In ubije Askolda in Dira, nese na goro in pokoplje jih na gori, ki se še sedaj zove Ugorskoje, kjer je sedaj Oljgin dvor; na tej mogili je postavila Oljga cerkev svetega Nikolaja, a Dirova mogila je za sveto Ireno. Sede Oleg in knežuje v Kijevu, in reče Oleg: to naj bode ruski grad. Bili so pri njem Varjagi in Sloveni, in drugi, ki so se nazvali Rus. In Oleg je začel zidati gradove in dajati postave Slovenom, Krivičem, in Merji in Varjagom so dajali davek od Novgoroda po 300 griven na leto, katere so dajali do smrti Jaroslavove radi miru. — — — — —

Na tej povesti je osnovana takozvana varjažka teorija, — da je starorusko državo ustanovil germanski narod «Varjago na Rusov», ki je pod svojim knezom Rjurikom prišel čez morje, zavojeval sedanjo rusko zemljo in izbral za svojo prestolnico Kijev. Nemškim zgodovinarjem je ugajala in niso čutili potrebe dvomiti nad njo, samostojno slovansko zgodovinoslovje se je pričelo razvijati še-le v novejših časih, popred je pa v vseh naših vprašanjih odločevala nemška veda. Tako je ves zapad in dolgo časa tudi slovanska Rusija sprejela za znanstveno podlago zgodovine ruske države takozvano «Nestorjevo povest» ali «Varjažko teorijo». In še sedaj se na zapadu in tudi med zapadnimi Slovani, ako se omeni začetek ruske države, vzame za podlago «Nestorjeva povest», med tem ko so ruski zgodovinarji z veliko večino sklenili sodbo, da ona ne more služiti za podlago znanstvene zgodovine ruske države.

Povest sama na sebi se bo zdela vsakemu na prvi pogled legendarna. Mi imamo malo slučajev v zgodovini, da bi si narod izprosil sosednjega naroda vladarja, toda v takih razmerah, kot jih tu opisuje Nestor, nobenega.

(Dalje prihodnjič.)